

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2022-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Peslová

**Možnosti dalšího vzdělávání psychoterapeutů
psychodynamického směru**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PaedDr. Slavomír Laca Ph.D., Dr.h.c.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2022-2023

BACHELOR THESIS

Lenka Peslová

**Possibilities of further education of psychotherapists
psychodynamic direction**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PaedDr. Slavomír Laca Ph.D., Dr.h.c.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20.3.2023

Lenka Peslová

Poděkování

Děkuji panu docentu Slavomíru Lacovi za pomoc při výběru tématu a vedení bakalářské práce a svým blízkým za podporu při studiu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vzděláváním dospělých a vzděláváním psychoterapeutů. Popisuje další vzdělávání v kontextu celoživotního učení. Všímá si směrů a filozofií, z jejichž pramenů čerpají disciplíny zabývající se člověkem a jeho rozvojem. Vysvětluje pojmy psychoterapie, psychoterapeut, psychodynamická psychoterapie. Zamýšlí se nad potřebnostmi neustálého vzdělávání psychoterapeutů. Sleduje vliv zkušeností na rozvoj osobnosti psychoterapeuta. Popisuje důležité vlastnosti a schopnosti, které potřebuje ke své práci psychoterapeut, ale i poradce, pedagog, andragog, sociální pracovník a další profesionálové, kteří se podílí působením na druhé na jejich změně. Objasňuje důležitost osobnosti psychoterapeuta jako psychoterapeutického nástroje. V praktické části zkoumá zájem psychoterapeutů o další vzdělávání. Dále zjišťuje přínos tohoto vzdělávání v jejich pracovním a osobním životě. Popisuje přínos zkušeností zažitých interakcemi s druhými lidmi. Jedná se o kontakt s klienty, ale také o sdílení s kolegy v rámci supervizí.

Klíčová slova

Další vzdělávání, osobní rozvoj, psychodynamika, psychoterapeut, psychoterapie, psychoterapeutický výcvik, profesní rozvoj, přínos vzdělávání, supervize, zkušenost.

Annotation

The bachelor thesis deals with the education of adults and the education of psychotherapists. It describes adult education in context of lifelong education. It follows the directions and philosophies from which the disciplines dealing with human and his development draw their sources. It explains the terms psychotherapy, psychotherapist and psychodynamic psychotherapy. It reflects on the need for continuous education and the formation of the psychotherapist's personality through experience. It describes the important qualities and abilities that a psychotherapist needs for his work, but also a counsellor, pedagogue, andragogist, social worker or anyone who takes part in development of others by influencing them. It clarifies the importance of the psychotherapist's personality as a psychotherapeutic tool. In the practical part, it explores psychotherapists' interest in continuing education. Furthermore, it finds out the benefit of this education in their working and personal life. The concept of education also includes personal experiences experienced through interactions with other people, whether it is in contact with clients or sharing with colleagues as part of supervision.

Keywords

Adult education, benefit of education, experience, personal development, professional development, psychodynamics, psychotherapist, psychotherapy, psychotherapy training.

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	9
1.1 Cíle vzdělávání dospělých.....	11
1.2 Teorie celoživotního vzdělávání a učení.....	11
1.3 Formy dalšího vzdělávání	14
2 PSYCHOTERAPIE	16
2.1 Cíle psychoterapie	17
2.2 Psychodynamická psychoterapie	18
3 VZDĚLÁVÁNÍ PSYCHOTERAPEUTŮ.....	20
3.1 Osobnost psychoterapeuta.....	21
3.2 Psychoterapie v ČR a ve vybraných zemích	25
3.3 Výcviky certifikované Českou asociací pro psychoterapii	27
3.4 Kompetence psychoterapeuta po absolvování odborného výcviku.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 VÝZKUM.....	31
4.1 Cíl výzkumu a stanovení výzkumné otázky.....	31
4.2 Cílová skupina výzkumu.....	32
4.3 Metody výzkumu a jejich popis	32
4.4 Realizace výzkumu	34
4.5 Analýza rozhovorů.....	36
4.6 Závěrečné vyjádření k výzkumu.....	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
SEZNAM ZKRATEK	56
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	57
SEZNAM PŘÍLOH	58

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá vzděláváním dospělých a psychoterapeutů. Aktuálnost tématu souvisí s rychlým rozvojem společnosti, technologií a vědy. Tak jako v jiných oborech, kde je zacházeno s lidským faktorem, i práce psychoterapeuta podléhá rychlému vývoji vnějšího prostředí a působení těchto okolností na člověka. Vzhledem k vlastní zkušenosti při terapeutické práci s lidmi mne zajímá, jakým způsobem se vzdělávají psychoterapeuti a co je podle jejich subjektivního vnímání stěžejní pro profesní i osobní rozvoj. Dalším důvodem zájmu o vzdělávání psychoterapeutů je vlastní zkušenost z pětiletého sebezkušenostního výcviku psychodynamického zaměření. Cílem práce je zmapovat zájem psychoterapeutů o další vzdělávání a benefity tohoto vzdělávání.

V teoretické části jsou zachyceny základní oblasti a pojmy související s tématem. Patří sem vzdělávání dospělých, psychoterapie, osobnost psychoterapeuta a vzdělávání psychoterapeutů. Práce informuje o výcvicích určených psychoterapeutům, sociálním pracovníkům a dalším odborníkům z profesí zaměřených na práci s lidmi. Dále popisuje některé druhy učení. Učení probíhá u každého jednotlivce celoživotně. V rámci psychoterapie lze přestrukturovat některé vzorce chování i prožívání.

Praktická část práce vysvětluje, jakým způsobem se používá v kvalitativním výzkumu hloubkový rozhovor. Zachycuje rozhovory s psychoterapeuty. Analyzuje vzdělávání psychoterapeutů z pohledu lidí vykonávajících psychoterapeutickou praxi. Rozebírá, jakou formou se vzdělávají, jak a kam je toto vzdělávání posouvá, jak na ně působí a co jim způsobuje v profesním i osobním životě.

Přínosem výzkumu může být náhled na to, jak souvisí vzdělávání psychoterapeutů s osobnostním růstem. Závěr výzkumného šetření může být inspirací i pro další profese, které se zabývají osobnostním rozvojem a které se věnují poradenství, výchově, nebo jiným druhům terapie. Tedy tam, kde lidé ve vzájemné interakci usilují o pozitivní změnu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

V současném moderním světě je vzdělávání dospělých téměř neodmyslitelnou součástí života. Dochází k rychlým změnám společenských jevů a procesů. Jedinec jako součást těchto procesů je ovlivněn globalizací, rozvojem komunikačních a výrobních technologií a politickou nestabilitou. Požadavky na nové dovednosti a znalosti lze nalézt ve všech sférách života. V minulosti patřilo vzdělání zpravidla elitám, a to jim poskytovalo zvýhodnění svého postavení ve společnosti. Dnešní evropský trend umožňuje a podporuje vzdělání pro všechny.

Celoživotní vzdělávání hraje ústřední roli v tom, aby člověk mohl žít úspěšný a spokojený život. S pokrokem doby je nezbytné se vyvíjet ve všech životních sférách. Dospělý jedinec se učí po celý svůj život. Je nucen reagovat na měnící se prostředí, podněty a situace, které v průběhu života přichází. Osobnostně se rozvíjí, ať už díky záměrnému vzdělávání nebo učení se v praxi. Dostatečné vzdělání vede k osobnímu naplnění a ekonomické nezávislosti.

Vzdělávání dospělých znamená další vzdělávání, poté, co jedinec vstoupil na trh práce. Navazuje na počáteční vzdělávání. Umožňuje zlepšovat, rozvíjet a zdokonalovat stávající dovednosti a znalosti, rozvíjet komunikační schopnosti a schopnosti související s výkonem sociálních rolí nebo zvyšovat kvalifikaci. Někdy potřeba počátečního vzdělání z určitých důvodů není uspokojena a dospělý si pak doplňuje vzdělání v pozdějším věku. V humanitních profesích zaměřených na klienta s cílem změny v klientově životě patří do profesního vzdělávání též osobnostní rozvoj.

Vzděláváním dospělých se zabývá obor nazývaný andragogika. Tento pojem byl u nás zaveden v r.1989 jako náhrada za termín pedagogika dospělých. Obor se zaměřuje na vzdělávání a učení se dospělých. Řadí se do systému věd o výchově a vyučování v souvislosti s hledisky vzdělávání a učení se dospělých a také je studijním oborem. Jako studijní obor patří pod pedagogické vědy a slouží k přípravě budoucích specialistů pro vzdělávání dospělých.

Předmětem andragogiky je učící se dospělý. Učení se v dospělosti zahrnuje vzdělávání, kompetence, kvalifikace a z části i osvětu a výchovu. (Beneš, 2014, s.55)

V minulosti byl pojem andragogika použit poprvé v r.1833 Alexandrem Kappem. Ve svém spise „Platonova nauka o výchově jako pedagogika pro jednotlivce a stát“ nazval jednu kapitolu „Andragogika neboli vzdělávání v dospělém věku“. Vychází zde z teorií vzdělávání Platona a Aristotela. Kořeny andragogiky sahají tedy až do období řecké filosofie. Půdu pro moderní andragogiku-vědu o vzdělávání a výchově dospělých, lze nalézt v Evropě koncem 19.století. Docházelo zde k zaměření na rozvoj člověka jako bio-psycho-sociální bytosti, na jeho harmonický vývoj v oblasti sportovní a tělesné výchovy, kulturní, duchovní a mravní výchovy a zdravotní výchovy. V první polovině 20.století vzniká andragogika jako samostatný obor. Jedná se o aplikovanou disciplínu, která slouží požadavkům společenské praxe. Vedle vzdělávání dospělých patří pod andragogiku též personální andragogika (rozvoj a řízení lidských zdrojů), sociální andragogika (sociální práce a péče) a kulturní andragogika. Ve většině zemí Evropské Unie se používá pojem pedagogika dospělých a tento obor spadá pod pedagogiku. (Veteška, 2017, s.35)

Andragogika i pedagogika mají společný cíl – rozvoj osobnosti. Člověk se dle Marxe rozvíjí na základě vlastní činnosti. Univerzální rozvoj nastává prostřednictvím práce. (Beneš, 2014, s.53) Obě vědy-andragogika i pedagogika hledají odpověď na otázku, zda existují obecné obsahy a předměty, které se dají použít v různých situacích, při různých činnostech a mohou sloužit všem lidem. V souvislosti s touto otázkou se začal používat termín klíčové kvalifikace. Jedná se o kvalifikace, které se nevztahují ke konkrétnímu pracovnímu místu a mají multifunkční charakter. Dalším obecným termínem je kompetence neboli schopnost. V základních školách je snaha o prosazení programu SEL týkajícího se rozvoje sociálně-emočních kompetencí. Tento program má přispět k učení sociálních dovedností. V andragogice má rozšiřování kompetencí také své významné místo. Zvládání mezilidských interakcí, konfliktů, dobrá komunikace, schopnost kooperace apod. patří mezi sociální kompetence.

Další skupinou kompetencí jsou odborné kompetence, pod něž spadá všeobecné, odborné a další odborné vzdělání, jazykové znalosti a specifické znalosti a pracovní techniky. Třetí skupinou jsou kompetence metodické. Sem patří vyhledávání a zpracování informací, řešení problémů, logické, abstraktní, deduktivní a induktivní myšlení. (Beneš, 2014, s.7,8)

1.1 CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

V souvislosti s harmonickým rozvojem osobnosti existují dva obecné cíle výchovy:

- harmonický rozvoj osobnosti ve vztahu k sobě
- harmonický rozvoj osobnosti ve vztahu ke společnosti

Obecné cíle výchovy a vzdělávání dospělých podle Hyhlíka a Kněžů (1969) zahrnují:

- prohlubování všeobecného vzdělávání
- zlepšování znalostí a vlastností potřebných k zodpovědnému a úspěšnému vykonávání společenských funkcí
- zvyšování odborné kvalifikace a rekvalifikace
- rozvíjení a uspokojování individuálních zájmů a potřeb
- kultivace lidské osobnosti

Mezi faktory ovlivňující cíle vzdělávání dospělých patří:

- požadavky společnosti na výchovu a vzdělávání
- potřeby jednotlivce na výchovu a vzdělávání
- rozvoj kulturních hodnot

Při výchově a vzdělávání dospělých je tedy třeba znát potřeby celé společnosti, dílčích oblastí lidských činností i individuální zájmy jednotlivců. (Veteška.2017, s.16,17)
Výchova je specificky lidskou činností, která zajišťuje předávání duchovních hodnot, zkušeností a poznatků z generace na generaci. Při výchově se záměrně působí na jednotlivce s cílem dosáhnout u něho požadované změny. Vzdělávání lze rozumět jako procesu záměrného osvojování znalostí a dovedností, příp. postojů aj.

1.2 TEORIE CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ

Celoživotní učení zahrnuje formální i neformální činnosti, které souvisí s učením. Cílem je zdokonalovat znalosti, dovednosti a odborné předpoklady. Je to proces, v němž se prolínají obě zmíněné formy učení v průběhu celého života. Celoživotní učení se dělí do dvou etap. První etapou je **počáteční vzdělávání**. Touto etapou označujeme vzdělávání jednotlivce, který dosud nevstoupil na trh práce. Druhou etapu nazýváme **dalším vzděláváním**.

Obě etapy vzdělávání členíme na **formální, neformální a informální** učení. Formálním učením rozumíme vzdělávání, které probíhá ve školách a institucích a je zakončeno oficiálně a legislativně uznávaným osvědčením. Pod neformální vzdělávání patří získávání vědomostí a dovedností mimo školský systém, např. odborné kurzy, semináře, školení apod. Informálním učením člověk získává vědomosti a osvojuje si dovednosti z každodenních činností v oblasti pracovní, rodinné či zájmové. Tento způsob učení je neorganizovaný a nesystematický. Patří sem i sebevzdělávání.

Počáteční vzdělávání je formální vzdělávání v institucích v rámci vzdělávací soustavy. Zahrnuje předškolní výchovu, základní, střední a vysokoškolské vzdělávání. Probíhá ve školách a školských zařízeních. Úkolem těchto institucí je výchova a vzdělávání dětí a mládeže a také socializace. Počáteční vzdělávání je základním kamenem pro rozvoj celoživotního učení.

Další vzdělávání neboli vzdělávání dospělých lze chápat jako proces učení se dospělých. Může se jednat o aktivitu organizovanou institucí za účelem dosažení určitého vzdělání nebo o určitou sociální praxi. Rozdíl mezi učením a vzděláváním v andragogice lze vysvětlit následovně: Učení souvisí více s jednotlivcem, který má za proces učení zodpovědnost. Jedná se o individuální psychické procesy, v sociálních vztazích je více volnosti oproti vzdělávacím systémům a organizacím. Vzdělávání spadá pod organizace, jedná se o dlouhodobé, záměrné a systematické učení. Je podporované zvenku a veřejný sektor má za něj spoluzodpovědnost. (Pavlov, 2021 s.30)

Další vzdělávání členíme na profesní, zájmové a občanské vzdělávání.

V rámci celoživotního učení dochází k rozvoji klíčových kompetencí, které podporují cestu k úspěšnému životu ve společnosti. Za osm hlavních klíčových kompetencí je považována: gramotnost, schopnost domluvit se ve více jazycích, digitální kompetence, matematická kompetence, osobní a sociální kompetence a schopnost učit se, občanská, kulturní a podnikatelská kompetence. Tyto hlavní kompetence se překrývají a prolínají s dalšími zručnostmi mezi něž patří: řešení problémů, kritické myšlení, týmová spolupráce, komunikační dovednosti a tvořivost. Schopnost dospělého učit se závisí na osobních a sociálních kompetencích. Do osobní oblasti spadá sebeřízení, flexibilita a osobní pohoda. Sociální oblast zahrnuje komunikaci, spolupráci a empatii. Pod oblast učení spadá již zmíněné kritické myšlení, nastavení mysli směrem k růstu a řízení učení se. (Pavlov, 2021, s.34)

Celoživotní vzdělávání a učení se rozděluje na intencionální a incidentní učení. Intencionální učení je záměrné a organizované. Organizovat ho může někdo druhý nebo ho organizuje sám dospělý. Incidentní učení je nezáměrné, náhodné. Jedná se buď o plánované učení, kdy učení není hlavním záměrem nebo je to určitá událost nebo součást určitého životního procesu. (Beneš, 2014, s.55)

Teorie vzdělávání dospělých vycházejí z teorií učení a vzdělávacích filozofií, které se opírají o různé psychologické a filozofické směry. Z těchto teorií vycházejí podobně i současné směry v psychoterapii uvedené v kapitole 2. Mezi hlavní přístupy patří: behaviorální (J. B. Watson, B.F. Skinner), humanistický (C.R. Rogers, A.H. Maslow), psychoanalytický (S. Freud, A. Adler), pragmatický (W. James), kognitivní (J. Piaget), strukturalistický (Levi-Strauss), komunikativní, existencialistický (V.E.Frankl).

Všechny teorie mají společného jmenovatele. Motivací dospělého jedince k dalšímu vzdělávání je vůle řešit problémy osobní, ekonomické nebo sociální povahy. (Veteška, 2017, s.56)

V 60.letech 19.století si získaly oblibu Knowlesovy metody a techniky, které používal k výuce dospělých. Malcolm S.Knowles pojímá dospělého člověka jako autonomní bytost s nezávislým sebepojetím. Dospělý jedinec může řídit své učení. Dle jeho teorie by mělo vést učení dospělých k podpoře seberozvoje, k řešení aktuálních problémů. Mělo by zohledňovat zkušenosti z praxe, kterými dospělý jedinec disponuje. Při učení dospělého je andragog jakýmsi koučem a ve vzájemném vztahu zachycuje jedinečnost dospělého žáka. Andragog spíše řídí samotný proces, než aby přednášel obsah. Používá jiný přístup než pedagog při učení dětí. Dospělý se odlišuje od dětského žáka v motivaci, kognici a ve svém ekonomicko-sociálním postavení ve společnosti. Motivací jsou spíše vnitřní než vnější faktory. To však nemusí být pravidlem. Např. motivací zaměstnance školeného zaměstnavatelem může být zájem udržet si pracovní pozici. Naproti tomu žák může být motivován k učení zvědavostí nebo vnitřním potěšením z učení. Záměr učit se u dospělého souvisí s proměňujícími se sociálními rolemi. Andragogický přístup slouží k úspěšnému dokončení záměru nebo k dosažení účinné intervence. Výsledky učení dospělých jsou často ihned aplikovány do praxe. (Merriam, online, cit. 2022-12-27)

Existuje mnoho teorií, principů a modelů vzdělávání dospělých a také mnoho různých i protichůdných názorů v této oblasti. Humanistické filozofické základy a úzké spojení s psychologii a sociologií staví andragogiku do multidisciplinární pozice.

Socializační teorie se zamýšlí nad vzděláváním dospělých v souvislosti se socializačními procesy. Tyto procesy zkoumá hlavně psychologie a sociologie. Otázkou zůstává, jak moc je schopen se dospělý jedinec zásadně změnit. Disponuje se s třemi názory:

- 1) Dospělý se v zásadě již nemění.
- 2) Musí a může se měnit, při čemž si zachovává osobnostní stabilitu.
- 3) Může a někdy se musí zásadně změnit, přičemž mění i svou osobnost. V tomto případě by vzdělávání zastupovalo poradenskou nebo terapeutickou funkci.

Dospělý člověk potřebuje určitou stabilitu. Zároveň je puzen vnitřními pohnutkami k uspokojování svých potřeb a nucen nároky společnosti k rozvoji. Vzdělávací potřeby každého jsou rozdílné. (Beneš, 2014, s.94)

1.3 FORMY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Předchozí kapitola uvádí vůli dospělého řešit osobní, ekonomické nebo sociální problémy. Důležitým faktorem úspěchu ve vzdělávání je motivace daného jedince. Motivací je ve většině případů řešení určitého problému. Rozlišujeme institucionální (školní) a mimoškolní vzdělávání. Mezi základní formy mimoškolního učení patří: školení a tréninky, poradenství a koučování, učení z výkonu učitele a učení z vlastního výkonu.

Školení se zaměřuje na předávání teoretických znalostí. Do této skupiny lze zahrnout i kurzy a přednášky. Přednášející (lektor) zprostředkovává informace posluchačům.

Trénink slouží k získávání praktických dovedností. Jedná se o nácvik daných postupů.

Koučování vede a učí člověka přemýšlet tak, aby byl sám schopen svůj problém řešit. Kouč vede koučovaného. Je třeba, aby se kouč dobře orientoval v situaci, měl dostatek empatie a pochopení pro chování koučovaného.

Učení z výkonu se označuje někdy jako stínování. Jedná se o demonstraci určitého výkonu. Buď učitel předvádí výkon žákovi nebo se učitel dívá na výkon žáka. Jako demonstrace se mohou použít za určitých podmínek filmové záznamy. Následuje diskuse, při níž se rozebírá chování při výkonu. (Plamínek, 2014, s.41-46)

Konzultace nebo poradenství pomáhá člověku při řešení určitého problému. Poradce provází klienty. Poskytuje jim informace, rady a vedení. Je to péče o člověka, která podporuje rozšíření jeho kompetencí, osobní rozvoj, změny postojů, zručností a vědomostí, aktivizuje vnitřní potenciál.

Poradenská služba se odehrává v poli poradenského procesu a poradenského vztahu. Naproti poradci stojí klient. Tím může být i instituce. Mezi klientem a poradcem probíhá interakce. Jedná se tedy o interakci dvou subjektů. (Pavlov, 2021, s.40)

Funkce poradenství může být preventivním nebo nápravným procesem.

Poradenství má interdisciplinární charakter. Je spojeno s mnoha obory, mezi něž patří: psychologie, pedagogika, andragogika, sociální práce, sociologie, kulturní antropologie, filozofie a etika, medicína. S velkým množstvím souvisejících oborů existuje i mnoho druhů poradenství, mezi něž patří: psychologické, edukační, sociální, pastorační, podnikové, medicínské a zdravotní, ekonomické, finanční a právní. K andragogice lze přiřadit personalistiku a k psychologii a medicíně psychoterapii, kterou se bude zabývat následující kapitola.

Průvodním jevem života je pohyb. Přirozenou touhou člověka je pohyb vpřed, osobností růst a zdokonalování se ve všech životních oblastech. Každý jedinec se po celý život učí a vyvíjí aktivity, které v ideálním případě směřují k jeho rozvoji. Vzdělávání, poradenství i psychoterapie jsou založeny na humanistických principech, i když v případě vzdělávání hrají roli i politické, kulturní a ekonomické faktory.

2 PSYCHOTERAPIE

Výraz psychoterapie je původem z řečtiny a tvoří ji dvě slova: „psyché“ a „therapón“. Psyché se překládá jako duše nebo motýl a spojuje se se životem a postojem k životu. Therapón zastupuje služebníka, průvodce a opatrovníka bohů. Sloveso „therapeuó“ znamená sloužit, pečovat o někoho, nebo i léčit. Psychoterapii lze přeložit jako péči o duši.

Pojem psychoterapie má v současnosti dva významy. Jednak je psychoterapie oborem, vědní disciplínou, druhý význam znamená činnost. Psychoterapie jako činnost je záměrné léčebné působení na nemoc, poruchu nebo anomálii psychologickými prostředky. Psychologické prostředky aplikuje systematicky a podle jistých zásad. (Kratochvíl, 2017, s.16)

Psychoterapie odstraňuje nebo zmírňuje potíže a je-li to možné, i jejich příčiny. Psychoterapeutickým procesem se dosahuje změn v prožívání a chování daného jedince. Patří sem i učení se sociálním dovednostem, které nebyly přítomny. Psychoterapii vykonává kvalifikovaná osoba s patřičným vzděláním a výcvikem.

Jedná se o obor interdisciplinární a transdisciplinární. Prochází napříč lékařskými a nelékařskými obory, mezi které patří i pedagogika.

V psychoterapii přistupuje terapeut k pacientovi vždy jako k neznámému, jedinečnému člověku. Žádné setkání se neopakuje. Psychoterapeut musí být ochoten se neustále učit. Být otevřený tomu, co právě přichází v interakci s klientem. Nemůže vycházet z toho, co již zvládl nebo se naučil. Potřebuje schopnost využít dosavadní zkušenost i momentální nevědomost.

Psychoterapie je specifickým oborem, a to se promítá i ve specifčnosti vzdělávání psychoterapeutů. Přes to se dají pozorovat stejné či podobné znaky v potřebě vzdělávat se s dalšími humanitními obory.

Současné směry v psychoterapii

Mezi současné směry v psychoterapii patří:

- Hlubinná psychoterapie
 - o psychoanalýza (S. Freud)

- Adlerovská psychoterapie (A.Adler)
 - Jungovská psychoterapie (C.G. Jung)
 - Dynamická a interpersonální psychoterapie (K. Horneyová, H. Sullivan)
 - Rogersovská psychoterapie (C. Rogers)
 - Behaviorální psychoterapie
 - Kognitivní psychoterapie (KBT)
 - Komunikační psychoterapie
 - Gestalt terapie
 - Existenciální psychoterapie – Logoterapie (V. E. Frankl), Daseinsanalýza
 - Humanistická psychoterapie (A. Maslow)
- a další
(Kratochvíl, 2017)

Lze si povšimnout, kolik směrů je totožných se směry, o něž se opírají teorie učení v kapitole 1. Vědy o člověku čerpají ze stejných zdrojů a vzájemně se prolínají.

2.1 CÍLE PSYCHOTERAPIE

1. Probuzení vnitřních zdrojů klienta

Psychoterapeut společně s klientem objevují a prozkoumávají klientovy vnitřní zdroje. Pokud v procesu terapie přijde klient sám na něco nového, užitečného a zdravějšího, má to větší váhu, než pokud dostane radu. Terapeut tedy v ideálním případě provází klienta a vede ho k objevování vnitřního potenciálu. (Vybíral, 2016, s.28)

2. Změna klientova sebepojetí

Psychoterapeut zkoumá klientovo prožívání, vztahy, komunikaci ve vztazích. Klient interpretuje svůj příběh a dává událostem různý význam. Společně mohou měnit pohled na to, co se klientovi děje. Tím se klient proměňuje, mění své **sebe**pojetí. (Vybíral, 2016, s.29,30)

3. Přerušování zacyklených nevhodných či nezdravých vzorců chování a prožívání

Podle Yaloma pramení duševní poruchy z narušených mezilidských vztahů (pokud se nejedná o fyziologické změny v mozku). Za psychickými potížemi jako jsou deprese, úzkosti, fobie, atd..) můžeme hledat neschopnost navazování uspokojivých a trvalých mezilidských vztahů. Náprava nezdravých vzorců chování, které znemožňují kvalitní a uspokojivé vztahy s druhými, vede k uzdravení. (Vybíral, 2016, s. 28)

4. Posílení adaptivních obran

Psychodynamická změna zahrnuje změnu návyků a změnu ve vztahování se k druhým. Psychodynamická psychoterapie využívá čtyři mechanismy pro změnu:

- 1) Učení zážitkem, klient prožívá, zakouší si novou zkušenost.
- 2) Změnu maladaptivního chování
- 3) Zlepšení vztahů s druhými
- 4) Prohloubení a posílení náhledu klienta do jeho potíží a jeho reflexe (Vybíral, 2016, s. 30,31)

Jiné cíle bude mít psychodynamická psychoterapie a jiné např. kognitivně-behaviorální psychoterapie. (Vybíral, 2016, s.27)

Cílem psychoterapie je žádoucí změna. Touto změnou může být odstranění patologie, znovunabytí duševního zdraví nebo změna osobnosti. Do psychoterapie přichází člověk s duševní patologií, neurózou, depresí apod., Změny jsou nastoleny v procesu, kdy mezi terapeutem a klientem/pacientem vzniká vztah. (Vacínová, online, cit. 2022-01-27)

2.2 PSYCHODYNAMICKÁ PSYCHOTERAPIE

Dynamika vyjadřuje vývoj a změnu. O obojí je usilováno ve všech terapiích. Psychodynamická psychoterapie vychází z Freudovy psychoanalýzy. Odhaluje intrapsychické konflikty v mysli. Konflikty způsobují vnitřní napětí, většinou jsou nevědomé. Příčinou duševní poruchy jsou zmíněné konflikty nebo deficity. V tomto případě se jedná o psychoanalytickou dynamiku. Terapeut s klientem ve vzájemné interakci zpřístupňují tyto nevědomé obsahy a doplňují deficity, je-li to možné. Za nejdůležitější faktor psychoterapeutického procesu je považován vztah mezi terapeutem

a klientem. Cílem psychodynamické psychoterapie je navození změny a pochopení souvislostí a příčin vzniku potíží. Na rozdíl od klasické psychoanalýzy se zabývá psychodynamická psychoterapie současnými problémy klienta. Minulé zkušenosti zkoumá jen v případě, že se během terapie vynoří. Dále se zaměřuje na mezilidské vztahy. V rámci terapie dochází, stejně jako v psychoanalýze, k tzv. přenosu. Ten si můžeme představit jako celkovou reakci klienta či pacienta na terapeuta. Při přenosu reaguje pacient na terapeuta jako na osobu z jeho života, buď přítomného nebo minulého. Ke stejné reakci může dojít u terapeuta. Protipřenosem pak nazýváme terapeutovu analogickou reakci na pacienta. Další odlišnost psychodynamické psychoterapie od psychoanalýzy nalzáme v nižší frekvenci setkávání. K návštěvám dochází max. jednou až dvakrát týdně. Při psychoanalýze leží pacient na lehátku, u psychodynamické terapie sedí v pohodlném křesle. Setkání probíhá takzvaně „tváří v tvář“. Terapeut psychodynamiky, i když v zásadě myslí psychoanalyticky, má více prostoru pro kreativní a autentickou činnost.

Jan Poněšický si ve své knize „Proces změny v dynamické psychoterapii“ klade otázku: „Co je psychoterapie a jak způsobuje psychoterapie změnu?“. Zcela nesouhlasí s formulací S. Kratochvíla, který říká, že psychoterapie je léčba psychologickými prostředky. Dle Poněšického prostřednictvím tohoto tvrzení nahlíží expert na pacienta s určitou diagnózou objektivně. Zkušeností v Bálintovských skupinách a supervizích došel ke zjištění, že změna se musí nejprve odehrát u terapeuta, aby poskytl pacientovi novou možnost k proměně. Pracuje se se situacemi „tady a teď“. Zaměřuje se na empatické spojení, autentické prožívání nejen u pacienta, ale i u terapeuta. (Poněšický, 2019. s.13)

Současný postmoderní svět postrádá jednoznačnou orientaci a pevné hodnoty. Člověk se stává produktem společnosti, je ovlivnitelný medii, okolím a zároveň odkázán sám na sebe. Psychodynamická psychoterapie se zabývá ve velké míře vytěsněnými nevědomými pohnutkami, jež byly odsunuty z vědomí z důvodu, že je potlačuje společnost-prostřednictvím výchovy v rodině (škole). Tyto vytěsněné pohnutky nezapadají do vlastního nebo převzatého konceptu sebeporozumění (self) společnosti. V dřívější(freudovské) době se jednalo o vnitřní konflikty týkající se sexuality nebo agresivity. Dnes se jedná o problém týkající se identity. Jakýkoli postoj je obhajitelný, např. i ten, který znevažuje žití v pravdě a lásce. Nakonec se stejně vyjeví, že co jedinec

potlačuje, zanedbává, nežije, se vrací jako neúnosný pocit prázdna. Toto prázdno nejde donekonečna zaplňovat konzumem, hrami, televizí apod. (Poněšický, 2019, s.67)

Psychodynamická psychoterapie v SUR modelu

Psychodynamickou psychoterapii lze aplikovat v individuální práci s klientem i ve skupinové terapii. Skupinová terapie tohoto směru se uplatňuje např. v komunitách, kde řeší lidé závislosti na návykových látkách i jiné psychické závislosti jako je např. gamblerství. Unikátní program psychodynamického směru „SUR“ vypracovali čeští adiktologové Doc. MUDr. Jaroslav Skála, PhDr. Eduard Urban a MUDr. Jaromír Rubeš. Program je zaměřen na léčbu závislostí. Výcvikový model SUR poskytuje frekventantům komunitní zkušenost a sebezkušenost. V rámci sebezkušenosti dochází k sebepoznání, osobnímu růstu, k náhledu rodinného vývoje a jeho patologie, zlepšení komunikace, zvýšení sociální inteligence, konfrontace s vlastní patologií, posílení vlastního já. Praktická část se bude zabývat rozhovory také s některými frekventanty psychodynamického modelu SUR.

3 VZDĚLÁVÁNÍ PSYCHOTERAPEUTŮ

Požadavky na výkon profese psychoterapeuta jsou rozdílné v různých státech Evropy i ve světě. Každá země a každá kultura má jinou představu o tomto povolání. Psychoterapie může být oborem lékařským i nelékařským. Mezi cíle psychoterapie se zařazuje nejen práce s patologiemi v duševní oblasti, změna v sebepojetí, ale i učení se sociálním dovednostem. Vždy se jedná o setkání osob a jejich vzájemnou interakci, kdy se společně dotýkají myslí za účelem pozitivní proměny nebo rozvoje osobnosti.

U psychoterapeutů je kladen důraz na to, aby sami byli dostatečně zralými osobnostmi a měli dostatečné kompetence k provádění psychoterapeutické praxe. Odborným dovednostem a schopnostem se učí v návaznosti na požadované vzdělání ve speciálních výcvicích.

Následující kapitola popisuje osobnost terapeuta, a to jakým způsobem vkládá do terapeutického procesu samu sebe. To je zároveň vysvětlením, proč je důležité důkladné praktické sebezkušenostní vzdělání pro výkon tohoto povolání.

3.1 OSOBNOST PSYCHOTERAPEUTA

Rodinná terapeutka Virginia Satirová byla pověstná svým „kouzlem“. Při práci s rodinami považovala za důležité, jakým způsobem vkládá do terapeutického procesu sama sebe. Inspirovala mnoho odborníků, kteří jí pomohli pojmenovat to, co se jevílo zprvu jako „Virginiino kouzlo“. Byl vytvořen uchopitelný model – Model růstu. Základem výcviku v Modelu růstu se stalo tak zvané vzdělání v lidskosti. Toto vzdělání obsahuje dospělý a moudrý způsob bytí a jednání. Většina z nás se tomuto způsobu bytí nenaučí doma ani ve škole. Za jeden ze základních znaků lidskosti je považována kongruence. Kongruenci lze popsat jako schopnost a ochotu vyjavit své pocity v daný okamžik. Zahrnuje autenticitu a opravdovost. Jedná se o moudré rozhodnutí, jak v danou chvíli zareagovat v interakci s druhou osobou. **Kongruence** je považována za nejdůležitější terapeutovu vlastnost. (Baldwinová, 2013, s.14)

Dle Baldwinové lze téma osobnosti aplikovat i do jiných humanistických disciplín jako jsou pedagogika a vzdělávání, též do rodičovských činností a kompetencí. (Baldwinová, 2013, s.16)

Podle A. Maslowa dobrý terapeut umí citlivě naslouchat. Je rozdíl jen poslouchat nebo v naslouchání rozpoznat skutečnosti, které klient sděluje. (Vybíral, 2016, s.47) S aktivním a pozorným nasloucháním druhým souvisí umění naslouchat sám sobě, tzn. vyznat se ve vlastních emocích, vztazích postojích, ve svých vnitřních hlasech. Terapeutovo zaměření a znalost teorií daného zaměření ovlivňuje psychoterapeutovo naslouchání. Rogerián slyší myšlenky a pocity, jungián uslyší archetypální vzorce. (Vybíral, 2016, s.49)

Za techniky a postupy v psychoterapii jsou označovány nástroje, které se podílí na klientově změně. V psychodynamické psychoterapii patří mezi tyto nástroje např. interpretace, analýza snů, časová osa, emoční teploměr, rodinná mapa. Významným terapeutickým nástrojem je také samotná osobnost terapeuta. Díky terapeutovi daná technika ožívá a projevuje se navenek. (Vybíral, 2016, s. 85)

Každý psychoterapeut má svou cestu, na níž se dopracuje k vlastnímu jedinečnému způsobu práce. Do psychoterapeutického procesu vkládá své názory, postoje, zkušenosti, intuici, city. Svůj „talent“ pro psychoterapii neustále rozvíjí. Mezi vlastnosti dobrého psychoterapeuta patří empatie, přívětivost, přirozená blízkost, vlídnost. Autentická

mezilidská vstřícnost je spíše osobní nastavení, nelze mluvit o profesionální technice, která by se dala naučit ve výcviku. (Vybíral, 2016, s. 117)

Podle Rogerse se dobrý a autentický terapeut musí cítit sám bezpečně jako člověk. Nesmí se bát plně se otevřít v interakci s klientem, využívat esenci svého Self¹, které je i křehké a zranitelné. Je důležité, aby si uvědomoval své pocity, věděl o nich a uměl se rozhodnout, které z nich bude s klientem sdílet. Terapeutický proces zahrnuje sebepoznání, prozkoumávání pocitů a přijetí těchto pocitů jako součásti vlastního Self. Pokud dojde u klienta k uvědomění si svých pocitů a jejich přijetí jako své součásti, lze mluvit o úspěšnosti terapie. Nejeefektivnější bývají terapie zaměřené na proces, nikoli na výsledek. (Baldwinová, 2013, s. 43,45)

Přijmout klienta takového, jaký je, bez usilování o cílenou změnu, uvádí proces do pohybu. (Baldwinová, 2013, s.53)

Emocionální prožívání a self jsou úzce spojeny s tělesností. Jen ten, kdo umí plně prožívat své tělo, vnímá své self celostně. Tělesné impulzy pak mohou být ukazatelem při rozhodování v jednání, zvláště sociálním. (Poněšický, 2019, s.72)

Další důležitý faktor je **zralost** terapeuta. V Chicagu byl proveden výzkum, který potvrdil, že čím je terapeut zralejší, tím úspěšněji probíhá terapie. Roli zde hraje životní zkušenost a hlavně to, jak jedinec s touto zkušeností nakládá. Každý terapeut má jiné vlastnosti, které charakterizují jeho zralost. Zralá osobnost se vyznačuje otevřeností k novým podnětům a změnám. Zralý psychoterapeut tak může pozitivně pomáhat klientům ke změně v různých směrech. (Baldwinová, 2013, s. 45,46)

Někdy jen samotná přítomnost terapeuta může mít léčivý účinek. Rogers také zmiňuje transcendentní sílu, spiritualitu, energii, která pomáhá léčit a kterou otevírá dobrá psychoterapie. (Baldwinová, 2013, s.48)

M. Buber na School of Psychiatry ve Washingtonu v r. 1957 řekl: „Mám dojem, že je stále méně terapeutů, kteří spoléhají na pravdivost té či oné teorie. Vztahy, které rozvíjejí se svými pacienty, jsou čím dál „hudebnější“, jaksí plynulejší. Klíčový je terapeut, nikoli metoda.“ Dále konstatoval, že terapeut se musí umět nechat překvapit. Jinými slovy musí

¹ Self neboli „Já“ lze vysvětlit jako jádro, centrum naší osobnosti. Schopnost vytvářet obraz o sobě samém. Jak člověk vnímá sebe, tak i vnímá a posuzuje reakce druhých na sebe. (Poněšický, 2019, s.80)

umět přijmout to, co přichází, co dostává. Manifestuje to na snech, které někteří terapeuti interpretují a jiní nikoli. (Baldwinová, 201, s.62)

Opravdový vztah, který se rodí v psychoterapeutickém procesu, může vzniknout jen za podmínky **otevřenosti** terapeuta. Své postoje, životní styl, přesvědčení, životní filozofii reprezentuje terapeut tím, jak je oblečen, jak se vyjadřuje, jaký má výraz, tón hlasu, na co se ptá, co ho zajímá. Kolem odhalení se terapeuta vyvstává mnoho otázek. Do jaké míry, jakým způsobem, komu a kdy se má odhalit není jednoznačné. Záleží na osobnosti, stylu práce, na tom, s jakými lidmi a s jakými potížemi klienta se terapeut setkává. Jak klienti, tak terapeuti jsou jedineční, mají různé zkušenosti. Klienti přichází s rozmanitými příběhy. Bylo sečteno, že existuje přibližně dvě stě padesát odnoží psychoterapie. Lidé s potížemi potřebují a hledají inspiraci, zázemí, vedení někoho, komu by se mohli otevřít, sdílet své nejintimnější záležitosti.

Terapeutovu otevřenost považuje Ch.H.Kramer vedle **autentičnosti** za nejdůležitější schopnost dobrého terapeuta. (Baldwinová, 2013, s. 74,75)

Terapie se stává úspěšnou, je-li terapeutem člověk, nikoli robot, vědec či ten, kdo nosí v hlavě a zvěstuje cizí teorie. Otevřenost každému životnímu tématu i vlastnímu životu může být pro klienta inspirující. Důvěru druhého si získává ten, kdo je uvolněný a otevřený. (Baldwinová, 2013 s.76)

Ve vzájemné interakci pacienta a terapeuta dochází k setkání myslí. Klient vnáší problém nejen verbální interpretací, ale i inscenací. Automaticky nastiňuje problém i neverbálním chováním. Často se pacientovo téma dotkne tématu terapeuta. Rogers tvrdil, stejně jako zmiňuje Poněšický, že pokud se pacientův problém terapeuta hluboce nedotkne, nemůže dojít k uzdravení.

Učení v psychoterapii

Díky interakci mezi pacientem a terapeutem vzniká nová zkušenost. I když terapeut nehodnotí výroky pacienta jako dobré či špatné a zdržuje se komentářů, jeho vnitřní postoj pacient vnímá. Tímto postojem posiluje nebo oslabuje terapeut pacientovo

chování. Pacient reaguje nevědomě na osobnost terapeuta. V rámci **operantního učení**² se redukuje způsob chování u obou zúčastněných.

Postoje a názory terapeuta hrají roli i při identifikatorním učení. Pokud terapeut věří v pacienta, v jeho uzdravení, může dojít ke změně osobnosti v rámci „transformativní **identifikace**.“ Např. váží-li si terapeut klienta, začne si klient též sám sebe vážit. Terapeut je pro klienta příkladem stejně jako např. pedagog pro žáka.

Další způsobem učení je **podmiňování**. Pacient reaguje na podnět, kterým může být slovo, situace i sám terapeut. Podnět spustí určité prožívání. Např. měl-li pacient špatnou zkušenost s autoritativním otcem, může mít úzkostnou reakci na autority. Terapeut přiloží situaci jiný význam, třeba vysvětlí, že otec se o pacienta bál, proto byl přísný. Navíc se sám chová přívětivě. Dochází k nové korektivní zkušenosti a ke zmírnění reakce. (Poněšický, 2019, s.32)

Emocionální učení a utváření osobnosti

Po narození se učí nemluvně uspokojovat své potřeby. K tomu mu pomáhají vrozené instinkty. Hormonálním řízením zažívá pocity libosti či nelibosti. Učí se vyjít vstříc situacím nebo se jím vyhýbat. Mezi ním a matkou dochází k interakci. Od prvopočátku se zapisuje v emoční paměti, zda a jakým způsobem reaguje matka na potřeby dítěte a naopak. Na základě meziosobní zkušenosti se tvoří organizační principy osobnosti. Patří sem vnímání sebe i okolí, sebeobraz, smysl vlastního života, reagování a chování i morální odpovědnost. Tento proces je zachycen v teorii emocionálního učení. (Poněšický, 2019, s.69)

Používání jazyka v psychoterapii

Jazyk je základním dorozumívacím prostředkem, který v psychoterapii slouží k interpretacím, oceňování, vysvětlování, povzbuzování, objasňování. Základní metodou psychoterapie je **psychoterapeutický rozhovor**. Dovedností zkušeného terapeuta je

² Operantní učení (podmiňování) je způsob učení, při němž člověk reaguje na odměny nebo tresty. Mění se pravděpodobnost výskytu spontánních aktů chování (operantů).

umění vést rozhovor. Slova působí na klienta zásadním způsobem. Terapeut by měl mít odvalu ve společném sdílení improvizovat i používat intuici. (Vybíral, 2016, s.75,76)

V **empatickém** rozhovoru se věnuje pozornost emoční prožitkové složce. Terapeut se vciťuje nedirektivním způsobem do klientovy situace. Je-li třeba, trpělivě naslouchá, mlčí, vyjadřuje zájem o klienta i neverbálně. V **poradensko-informačním** rozhovoru dodává chybějící informace, pomáhá klientovi rozhodnout se. Nehodnotí, neradí, volbu nechává na klientovi. V **interpretujícím** rozhovoru předkládá adekvátním způsobem, co si klient neuvědomuje, co se skrývá za jeho chováním. V **podpůrném** rozhovoru optimisticky povzbuzuje klienta, při čemž se drží reálných mantinelů. **Přesvědčující** rozhovor je vedený direktivně, terapeut využívá role autority. Obrací domněnky, myšlení a představy klienta pomocí příkladů. (vlastní poznámky z přednášek PPF, 2009)

Vliv zkušenosti vlastního utrpení terapeuta

Obecně nelze říci, zda zkušenost s vlastním utrpením terapeuta je pro jeho profesní rozvoj přínosem nebo překážkou. C.G.Jung se dobře orientoval ve vnitřním světě duševně chorých díky vlastní zkušenosti s duševním onemocněním. Psychoanalytik Ferenczi si v závěru své životní dráhy zaznamenal do svých zápisků, že vyléčený pacient může být lepším terapeutem než profesionál. Z praxe jsou známí tzv. laičtí psychoterapeuti, kteří vedou skupiny s obdobnými potížemi, s nimiž se sami v minulosti potýkali. Profesionální rozvoj terapeuta může ovlivnit jeho prožitá bolestivá zkušenost v tom, že více soucítí s pacientem/klientem, umí se vžít do jeho situace, je k němu shovívavější, má větší trpělivost. Na druhou stranu právě prožívané potíže mohou snížit empatii a odvádět pozornost od klienta. (Vybíral, 2016, s.119)

Klient přebírá od psychoterapeuta, člověka, kterému důvěřuje, jeho způsob myšlení, chování a prožívání, ale též jeho nedokonalosti a chyby. Proto je na místě, aby se terapeut – kvůli sobě i kvůli svým klientům stále rozvíjel, učil se a osobnostně rostl.

3.2 PSYCHOTERAPIE V ČR A VE VYBRANÝCH ZEMÍCH

Psychoterapie není u nás v České republice oficiální profese. Jako živnost se dá podle živnostenského zákona praktikovat pod psychologickou diagnostikou a poradenstvím. Dále se využívá ve zdravotnictví a sociálních službách. Základním vzděláním psychoterapeuta je psychologie, sociální práce nebo teologie doplněná náročným

sebezkušenostním výcvikem, který trvá tři až pět, někdy i šest let. Existují i laičtí psychoterapeuti, kteří prošli výcvikem a pracují pod dozorem zkušeného odborníka. Svou práci si po absolvování výcviku nechávají dozorovat i lidé s patřičným vzděláním. Trvá mnoho let, než se stane člověk psychoterapeutem. (Vybíral, online, cit. 2023-02-17)

Ve světě a v jiných evropských státech je psychoterapie definována odlišně. Většinou je vedena jako samostatný obor vedle psychologie a psychiatrie. V některých zemích mohou psychoterapii vykonávat i pedagogové, kněží, zdravotní sestry a další pracovníci s humanitním vzděláním. Dále jsou uvedeny příklady základních podmínek pro výkon psychoterapie v různých zemích.

Např. v Polsku jsou poskytovány praktiky pro veřejnost, které spadají pod psychoterapii. Tyto služby jsou určeny jak nemocným, tak zdravým lidem. Psychoterapeuti jsou buď lékaři (většinou psychiatři), psychologové, pedagogové, ošetrovatelé, sociologové nebo kněží. Z pravidla vykonávají soukromou praxi, jejíž podmínkou je pouze administrativní a finanční registrace. Většina z nich je ve výcviku v různých směrech (3–4 roky studia), ale výcvik není podmínkou.

V Německu definuje profesi psychoterapeuta zákon. Vykonávat tuto profesi může lékař, který obdrží licenci po splnění daných požadavků a dále psycholog-psychoterapeut nebo dětský a adolescentní psychoterapeut, který obdrží licenci. Existují zde i nelékařští psychoterapeuti. Patří sem osoby, které vykonávali psychoterapii doposud a nemají vzdělání dané zákonem a používají psychoterapeutické metody. Tito vykonavatelé psychoterapie nemohou uzavírat smlouvy s pojišťovnami. Dále zde existuje titul léčitel v psychoterapii. Ten smí používat výraz psychoterapie, nikoli pojem psychoterapeut a také nemůže uzavírat smlouvy s pojišťovnami.

V Rakousku je podle zákona profese psychoterapeuta vykonávána na vlastní odpovědnost, může být vykonávána osobou samostatně výdělečně činnou nebo v rámci pracovněprávního vztahu. Tato osoba musí být registrována v seznamu psychoterapeutů pod Ministerstvem pro zdravotní záležitosti. Psychoterapii zde může vykonávat lékař, psycholog, pedagog, učitel, sociální pracovník, ošetrovatel, lékařské technické profese, teolog nebo osoba se speciálním povolením ministerstva zdraví. (Česká psychoterapeutická společnost, online, cit. 2023-02-24)

Ve Švýcarsku se rozdělují představitelé psychoterapie na dvě hlavní skupiny: psychiatři a nelékařští psychoterapeuti, mezi které se řadí psychologové, sociální

pracovníci, psychiatrické sestry, art terapeuti, fyzioterapeuti a učitelé. Profese nelékařského psychoterapeuta podléhá kantonálním předpisům. Registrace je udělována na základě splnění profesních i osobních požadavků.

V Chile praktikují psychoterapii jen držitelé licencí s různými teoretickými zaměřením – psychoanalýza, rodinná terapie, kognitivní a humanistický směr a integrativní terapie. Tito specialisté jsou psychologové a psychiatři. Oblast duševního zdraví patří v Chile pod zdravotní služby.

Izrael nemá jednotný zákon o psychoterapii. Ta je zde poskytována hlavně klinickými psychology, klinickými sociálními pracovníky a psychiatry. Vedle toho zde existují služby typu „koučink, terapie, poradenství, spirituální léčba, apod“. Patří sem např. poradci ve vzdělání, expresivní terapeuti (arteterapie, taneční terapie). Kliničtí psychologové používají především psychodynamickou psychoterapii a sociální pracovníci kromě psychodynamické ještě rodinnou terapii. (Česká psychoterapeutická společnost, online, cit. 2023-02-24)

Z výše uvedeného výčtu lze usoudit, že každá kultura, každý systém nahlíží na výkon psychoterapie různě. Společnost má určitá očekávání, potřeby a preference. To, jak která společnost psychoterapii pojímá, může být odpovědí na otázku, jaká je představa konkrétní dané společnosti o oboru psychoterapie. Od toho se odvíjí požadavky na vzdělání a dovednosti psychoterapeuta.

3.3 VÝCVIKY CERTIFIKOVANÉ ČESKOU ASOCIACÍ PRO PSYCHOTERAPII:

Vedle teoretického vzdělání v různých humanitních směrech (psychologie, sociální práce, zdravotnictví, teologie) potřebuje osoba vykonávající psychoterapii odborný sebezkušnostní výcvik. V České republice jsou legislativně pro psychoterapeutickou praxi uznávány výcviky, které mají akreditaci ČAP. Česká asociace pro psychoterapii je zároveň garantem výcviků akreditovaných Evropskou asociací pro psychoterapii.

Existuje mnoho druhů výcviků se zaměřením na různé oblasti a určených pro různé profese. Psychoterapeuti se setkávají ve své profesi s různými problémy a různými

skupinami. Z praktické části je patrné, že nezůstávají u jediného výcviku. Pro představu různorodosti je dále uvedeno několik příkladů výcviků s informacemi, o jaký výcvik se jedná, komu je určen a jaká je jeho délka, popř. jeho organizace. Seznam dalších výcviků je uveden v příloze A.

Mezi známé výcviky akreditované ČAP patří např.

Integrovaná psychoterapie, Knobloch, Knoblochová

Výcvik je určen pro zájemce o integrovanou psychoterapii a dynamiku skupinové psychoterapie, dále všem, kdo chtějí pracovat na sobě, pracovníkům pomáhajících profesí, pedagogům a sociálním pracovníkům. Výcvik trvá pět let.

Daseinsanalytický výcvik

Výcvik umožňuje každému frekventantovi rozvíjet možnost být sám sebou. Jedná se o fenomenologicky hermeneutický přístup. Probíhá komunitní a skupinovou formou. Pořadatelem je stejně jako u psychodynamického výcviku Pražská vysoká škola psychosociálních studií. Vhodný je pro klinické psychology, lékaře, psychology ve zdravotnictví, pracovníky v pomáhajících profesích. Délka výcviku je pět let.

Systemická terapie

Výcvik probíhá ve skupině do devíti účastníků. Je určen pro majitele firem, personalisty, vedoucí pracovníky, investory, management, kouče, poradce, lektory, trenéry a pracovníky, kteří organizují práci a řídí další lidi. Také pro rodiče a všechny, kdo nějak pracují či chtějí pracovat s lidmi. Délka výcviku je jeden až tři roky. Systemický výcvik je pojat jako sebezkušenostní. Využívá práci s vlastní filosofií, paradigmaty, myšlenkovými modely. Zkoumá je, rozšiřuje a optimalizuje. Na základ reflexe vlastního myšlení navazují jednotlivé metodické postupy a techniky.

Psychodynamický výcvik

Výcvik je zaměřen na dynamiku komunity a dějů ve skupině. Pracuje s tím, co přichází v daném čase i s událostmi z dětství, dospívání a dalšími významnými životními situacemi. Komunita je rozdělena na dvě až tři skupiny, které tvoří nejvíce deset členů. Výcvik probíhá po dobu pěti let.

Příklady výcviků akreditovaných Evropskou asociací pro psychoterapii

Výcvik v biosyntetické psychoterapii-jedná se o pětiletý výcvik složený ze dvou částí. První část obsahuje sebezkušenost, teorie a metodologie. V druhé části je probírán psychodynamický pohled na člověka, reflexe a role terapeuta, přenos a protipřenos, psychoterapeutická praxe, etika.

Výcvik v Gestalt terapii je vzděláním v psychoterapii a poradenství, lze jej aplikovat ve zdravotnictví, školství a sociální práci. Absolventi se naučí kreativní dialogickou práci s klientem. Jsou schopni pracovat s jednotlivci i se skupinou. Délka výcviku je pět a půl roku. Výcvik organizuje IVGT.

Tyto výcviky odpovídají standardům České asociace pro psychoterapeuty.

3.4 KOMPETENCE PSYCHOTERAPEUTA PO ABSOLVOVÁNÍ ODBORNÉHO VÝCVIKU

Ve výcviku si frekventant zažívá na vlastní kůži, jaké to je být v terapii. Potkává se prostřednictvím druhých s vlastními nejnítějšími obsahy. Učí se znát své nepříjemné a nepřijímané povahové rysy. V průběhu výcviku dozrává, přeskládává si názory a poznatky o lidech, mění se, získává zkušenosti. Stává se více sám sebou, je autentičtější.

Naučí se:

- Navázat vztah s klientem
- Vnímat dynamiku v psychice klienta a pracovat s ní
- Rozpoznávat vztahové vzorce v životě klienta
- Uvědomovat si dynamiku, která probíhá mezi ním a klientem
- Rozpoznávat své protipřenosy a zacházení s nimi
- Interpretovat klientovy obrany a odpory

Za zásadní je považována otevřenost učit se novým věcem, novým dovednostem a naučit se empatickému naladění se na klienta, soucítění a objevování silných stránek a

potenciálu klienta. (Vybíral, 2016, s.109, 110) Může se stát, že frekventant se ve výcviku nezmění. K tomu dojde, pokud není změně otevřen, změnit se nechce nebo neví, jak to má udělat, a to i v případě, že s největší pravděpodobností je mu návod od lektorů výcviku poskytnut. (Vybíral, 2016, s.111)

V případě psychoterapeutické profese se jeví jako nezbytnost permanentní osobnostní a profesionální růst toho, kdo psychoterapii praktikuje. Terapeut se neustále učí vzájemnou interakcí s klienty, zdokonaluje se ve svém stylu, rozvíjí svůj talent pro psychoterapii. S měnícími se životními podmínkami, je nucen reagovat na tyto změny, s nimiž je konfrontován jak v praktickém životě, tak i v terapeutickém procesu. V praktické části budou zmapovány postoje a názory psychoterapeutů na profesní vzdělávání a profesní a osobnostní růst.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Praktická část je zaměřena na průzkum dalšího vzdělávání psychoterapeutů psychodynamického směru. Navazuje na teoretickou část, která popisuje vzdělávání dospělých, zmiňuje potřebu vývoje a růstu. Vysvětluje pojem psychoterapie a psychodynamika, osobnost psychoterapeuta a seznamuje s možnostmi dalšího vzdělávání psychoterapeutů.

Sama praktikuji kraniosakrální terapii, kde používám i prvky psychoterapie. Jsem absolventkou sebezkušenostního psychodynamického výcviku SUR. S psychoterapeuty se setkávám na supervizích, kde superviduji i svou práci. Zajímá mne, jak vnímají kolegové z výcviku a supervizí potřebu dalšího vzdělávání. V supervizních setkáních se vynořují stále nová témata, s nimiž jsou terapeuti konfrontováni. Za sebe pocítuji nutnost neustále se vzdělávat a zdokonalovat. Rozhodla jsem se provést rozhovory s psychoterapeuty a zjistit jejich zkušenosti a potřeby, co se týče dalšího vzdělávání.

4.1 CÍL VÝZKUMU A STANOVENÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Za cíl výzkumu jsem si stanovila prozkoumat, jaká je potřeba psychoterapeutů dále se vzdělávat, zda považují za důležité získávání nových vědomostí a dovedností. Dále bych se chtěla dozvědět, jaká forma vzdělávání je pro tyto odborníky přínosnější. Zda se jedná o rozvoj praktické sebezkušenosti nebo doplňování teoretických znalostí. Jako jeden z hlavních cílů jsem stanovila, zda a jak se odráží rozvoj jejich kompetencí v osobním a pracovním životě. Dalším tématem k dotazování je, jak cítí a prožívají změny při osobnostním růstu.

Vzhledem k tomu, že nemám s výzkumem žádné zkušenosti, nebylo snadné dopracovat se k hlavní výzkumné otázce. Pro mne samotnou má velký význam sebezkušenost. S kolegy se setkávám na různých vzdělávacích akcích i na teoretických přednáškách. Byla jsem zvědavá, jak bude probíhat rozhovor. Připravila jsem si otázky, které se týkají zájmu o další vzdělávání a preferencí druhu vzdělávání. Na tomto základě

jsem stanovila výzkumnou otázku: „**Jak se promítá odborné psychoterapeutické vzdělávání v profesním a osobním životě psychoterapeuta“?**

4.2 CÍLOVÁ SKUPINA VÝZKUMU

Pro svůj výzkum jsem si vybrala čtyři kolegy ze supervize a ze sebezkušenostního psychodynamického výcviku SUR. Všichni vykonávají psychoterapeutickou praxi po dobu nejméně 6 let. Tři kolegyně znám z psychodynamického sebezkušenostního výcviku a jednoho kolegu ze supervize.

4.3 METODY VÝZKUMU A JEJICH POPIS

Pro stanovený výzkum byl zvolen hloubkový rozhovor a fenomenologická interpretace. Jedná se o kvalitativní výzkum z důvodu zkoumání úzce profesně zaměřené skupiny.

Podle Hendla neexistuje jediný obecně daný a uznávaný způsob, jak dělat kvalitativní výzkum. Typickým začátkem kvalitativního výzkumu je určení základních výzkumných otázek. Otázky pak může výzkumník pozměňovat nebo upravovat v průběhu výzkumu, při sběru dat nebo při analýze. Kvalitativní výzkum je považován za pružný typ výzkumu. Výzkumník pátrá po odhalení faktů, které jsou schopny odpovědět na výzkumné otázky. Shromažďuje a analyzuje informace, dochází k deduktivním a induktivním závěrům. (Hendl, 2016, s.45)

Hloubkový rozhovor (In depth interview)

je metodou kvalitativního výzkumu. Používá se při sběru dat o určité specifické sociální skupině. Využívá se i v případě, je-li cílová skupina úzce profesně zaměřena. Zájem výzkumu je zjistit co nejvíce informací o respondentovi, jeho zkušenosti, postoje, názory, motivy, pocity. Dotazování probíhá většinou mezi jedním účastníkem výzkumu a badatelem. Tazatel vnáší do rozhovoru nejen účelové otázky týkající se výzkumu. Měl by být vybaven jistými dovednostmi jako je empatie, soustředění, porozumění a disciplína. Kladené otázky se týkají mnoha okruhů. Vztahují se zejména k názorům, vnímání, zkušenostem, chování a prožívání respondenta. Výzkumník si dopředu stanoví obsah, formu a pořadí otázek a také délku rozhovoru. (Hendl, 2016, s.172)

Během rozhovoru je třeba dodržovat určitá pravidla. Na počátku každého výzkumného interview je třeba navodit uvolněnou a bezpečnou atmosféru. Tazatel respektuje věk, pohlaví a rasu dotazovaného. Poskytuje mu prostor vyjadřovat se vlastním způsobem. Otázky nejsou totožné s výzkumnými otázkami. Jsou pokládány jasně a srozumitelně. Výzkumník nehodnotí sdělovaný obsah, staví se k němu neutrálně. Je ohleduplný k časovým možnostem respondenta.

Fenomenologická interpretace

Ve fenomenologickém zkoumání se zaměřuje výzkumník na osobní zkušenost respondenta. Při tom reflektuje a odstraňuje vlastní osobní představy, předsudky, zaujatost. Používá nestrukturovaný kvalitativní rozhovor. I zde platí zásada empatického naslouchání.

U fenomenologické analýzy lze použít tři metody: holistickou, detailní nebo selektivní. Holistický přístup se dívá na text jako celek a zachycuje jeho význam. Detailní přístup cílí na názory a výroky, které považuje za důležité v dané situaci. V selektivním přístupu analyzuje každou větu. (Hendl, 2016, s.286)

IPA – Interpretativní fenomenologická analýza

Interpretativní fenomenologická analýza je kvalitativní výzkumnou metodou, jejímž prostřednictvím lze zkoumat zkušenosti, jevy a témata týkající se vnímání a prožívání dotazovaného. Vede k pochopení a porozumění žité zkušenosti jedince. Ujasňuje, jak člověk vnímá a vysvětluje si události a situace. Prostřednictvím zkoumání osobní životní zkušenosti hledá porozumění určitému procesu nebo události – fenoménu. Autorem metody je londýnský profesor psychologie Jonathan A. Smith.

IPA se opírá se o tři pilíře: fenomenologický, hermeneutický a idiografický. **Fenomenologie** se zaměřuje na to, jak člověk vnímá a prožívá svět v určitém kontextu a čase. **Hermeneutika** je metodou porozumění. Vychází z toho, že člověk je obdarován rozumem a dává smysl svému prožívání. Událostem dává určitý význam a nějak je interpretuje. Interpretační proces v IPA se vyznačuje opakovaným čtením textu a ověřováním hypotéz v souvislosti s celým textem. V rámci **idiografie** dochází

k detailnímu prozkoumání jednoho konkrétního případu. Je zde zájem o konkrétní zkušenost daného jedince a o to, jaký význam tento člověk dává této své zkušenosti.

Interpretačně fenomenologickou analýzu lze podle Kostínkové vnímat spíše jako postoj, z něhož se přibližujeme ke kvalitativní analýze než jako metodu analýzy sebraných dat. IPA je považována za tvořivý a dynamický proces. Do kvalitativní analýzy vkládá výzkumník svou subjektivitu. Je lepší najít svůj styl práce než striktně dodržovat analytický postup. Badatel je analytickým nástrojem. Aby porozuměl zkušenosti ostatních lidí, vkládá do výzkumu vlastní přesvědčení, postoje, teoretické znalosti a prožitky.

Metodou sběru dat je většinou v IPA polostrukturovaný rozhovor, který zajišťuje podmínky pro důvěrný a otevřený přístup mezi výzkumníkem a dotazovaným a bohatší data.

Analýza dat prochází několika fázemi. První fází je opakované pročitání textu. V další fázi následuje práce s počátečními poznámkami, která vyžaduje otevřenost badatele a fenomenologickou pozici. Třetí fáze je fáze vynořování témat. Označují se stručnými klíčovými pojmy. Zaznamenávají se napravo od textu a nemusí mít finální podobu. Čtvrtá fáze slouží k seskupování poznámek, propojování a hledání souvislostí. Tvoří se záznamy o souřadnicích-na jaké straně a kterém řádku se téma nachází. V další fázi se identifikují nadřazená témata („master list“) a poté se propojí témata všech případů. (Kostínková, online, cit. 2023-03-03)

4.4 REALIZACE VÝZKUMU

Během prosince 2022 byli osloveni čtyři respondenti, kteří s výzkumem souhlasili. Pátý respondent byl požádán o rozhovor v lednu 2023. Koncem ledna 2023 byly dohodnuty termíny pro uskutečnění rozhovoru. Rozhovory proběhly v únoru 2023. Ve dvou případech se uskutečnily v klidné kavárně, v místě, které navrhli sami respondenti. Další rozhovory proběhly na mém pracovišti a na pracovišti respondenta. Ve všech případech lze mluvit o bezpečném prostoru. Přítomen rozhovoru byl pouze respondent a výzkumník. Pátý rozhovor nelze použít, neboť bylo zjištěno, že respondent poskytuje psychologické služby, ale neabsolvoval výcvik.

Samotné rozhovory trvaly přibližně 30–40 min. Úvod rozhovoru probíhal v rozsahu 5-10 min podobně jako závěr. Před každým rozhovorem byl respondent informován o tématu a cíli mé práce. Dle etických zásad jsem zdůraznila, že všechna data a informace jím podané budou použity pouze pro účel zpracování této práce a že respondent zůstane v anonymitě. První respondent si nepřál být nahráván, dělala jsem si tedy poznámky. Tato forma se osvědčila, tak jsem ji praktikovala i s ostatními respondenty. Dva respondenti by s nahráváním souhlasili, přijatelná pro ně byla i forma zaznamenávání poznámek. Jedné respondentce vyhovovala více forma zapisování.

Každý rozhovor jsem přepsala do svého počítače s označením respondenta jako podklad pro následující analýzu. Ponechala jsem i nespisovné výrazy, které považuji za výstižné vzhledem k položené otázce. Specifická a hovorová slova a věty podtrhují autentičnost respondenta.

S výzkumnými rozhovory nemám žádnou zkušenost. Většina položených otázek byla otázkami otevřenými. Uzavřenou otázku: „*Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?*“ jsem použila ke zmapování vzdělání daného respondenta. V jednom případě tady rozhovor skončil, neboť bylo zjištěno, že respondentka poskytuje psychologické poradenství, ale nemá psychoterapeutický výcvik. Její vyjádření k přínosu praktické sebezkušenosti ve výcviku a teoretického vzdělání by nebylo možné. Jiné otázky mířily ke zjištění, jak důležité je pro dotazovaného praktické vzdělávání. Při odpovědích záleželo i na respondentovi, jak dalece byl ochoten odpověď rozvinout.

Pro rozhovory jsem si připravila jedenáct otázek, které jsou schopny přinést odpovědi na výzkumnou otázku. Každé interview jsem začínala otázkou: „*Kolik je Ti let a jaké je tvé vzdělání?*“ Touto úvodní otázkou byla navozena atmosféra pro zamyšlení se respondenta nad historií své profese a naladění na zkoumané téma. Již v úvodu se daly u dotazovaných neverbálně vnímat zapsané vzpomínky na studia na VŠ a zkušenosti z výcviků. U první respondentky se jednalo o věcné emočně nezabarvené sdělení. Další dotazovaný klidně a s rozvahou rozjímal nad historií svého vzdělávání a dotkl se i současného výcviku, jímž zrovna prochází. Jedna respondentka měla silnou emoční reakci spojenou se vzpomínkou na institucionální vzdělání. Otevřeně sdělila, že v rámci VŠ vzdělávání zažila trauma díky zneužití moci jednoho z vyučujících a bezmoc z toho,

že vedení školy po upozornění na tuto skutečnost nezasáhlo. Poslední dotazovaná odpovídala podobně jako první respondentka racionálně a jasně.

4.5 ANALÝZA ROZHOVORŮ

Rozhovory s respondenty byly velmi zajímavé. Zaujalo mne, jak hluboce se propisuje do každého interview individualita daného respondenta.

Jeden rozhovor byl veden s živostí, humorem, nadhledem a kreativitou. Jiný provázela zdrženlivost, trochu obavy z toho, jak odpovídat. Zákulisí zde tvořila špatná zkušenost s institucionálním vzděláváním. Další pojetí rozhovoru odráželo životní moudro v zaměření na hledání „dobrého“ v dané situaci i v člověku. Některé pasáže mne až dojaly svou hloubkou a opravdovostí a hnaly mi slzy do očí. Bylo cítit, že o čem respondent mluví, to také žije, to praktikuje ve své profesi. Z posledního interview sálala potřeba jasnosti, potřeba vyznat se v situaci, rozlišovat, co se děje. Dobrodružné provázení a pátrání po prameni toho lepšího, s čím se může člověk potkávat.

Zpracování dat

Při zpracování textů jsem použila IPA metodu. S výzkumnými rozhovory a jejich analýzou nemám žádné zkušenosti. Postupovala jsem podle fází uvedených výše v popisu IPA. Nejprve jsem opakovaně pročítala texty jednotlivých případů. Poté jsem si vytvořila u prvního případu sloupec vlevo, do něhož jsem zapisovala vynořující se témata. Do sloupce vpravo jsem zaznamenávala kódy. Tato přípravná tabulka je připojena jako příloha C. Dále jsem seskupovala poznámky a hledala souvislosti. Určila jsem nadřazená témata a k nim podle stran a řádků jsem zapisovala souřadnice a citace.

Podrobné zkoumání textů pomocí idiografického přístupu:

Respondentka č.1

Dotazovaná má dlouhodobou praxi v poradenství (23let) a dvanáctiletou psychoterapeutickou praxi. Svou práci má ráda, považuje ji za tvořivý proces „*je to tvořivá práce, velmi obohacující. Pro lidi může být velkým přínosem*“. O klienty se s nadšením zajímá „*přináší zajímavé příběhy. Každé setkání s klientem je jedinečný zážitek.*“ Její původní profese sociologa se odráží i v práci s klienty „*Je to setkání*

s vnitřním prožíváním a zkušenostmi člověka v určitém společensko-historickém kontextu.“ Široký záběr zkušeností, vzdělání a doplňování vědomostí samostudiem jí umožňuje používat v psychoterapeutickém procesu různé přístupy „Je dobré znát různé přístupy. Mohou výrazně pomoci cestě klienta. V dané situaci použiji, co považuji za vhodné“. Samostudium je pro ni nejpřínosnější vzdělávání v profesi psychoterapeutky. Další vzdělávání považuje za významné a praktické „Je to nejdůležitější. Jak se vyvíjí psychoterapie a poznatky z psychologických výzkumů přináší nová zjištění, měl by je znát i psychoterapeut. Může mu to usnadnit práci“. Osobnostně se rozvíjí formou samostudia a sebezkušenosti. Znamená to pro ni „znát dobře sebe sama a své kořeny a pracovat na svém osobním a duševním rozvoji“. Osobnostní rozvoj má pro ni praktický dosah jak v terapeutické praxi „dosažené poznatky usnadňují průběh terapeutického vztahu s klienty“, tak v rodinném životě „usnadňuje to fungování celé rodiny“ i v pracovním životě „v práci usnadňuje řešení všech vztahových problémů se zaměstnanci a spolupracovníky. Je to mnohem snazší“ a ve vztahu k sobě „naučila jsem se trpělivosti a laskavosti. Používám vlastní autenticitu.“

Rozhovor byl veden ve velmi přátelském duchu a stejně byl i ukončen.

Tabulka 1: Témata rozhovoru respondentky č.1

TÉMA	SOUŘADNICE	CITACE
VZTAH S KLIENTY		
Zážitky	1.3–1.5	„Baví mne rozhovory s lidmi, které přináší zajímavé příběhy. Je to tvořivá práce, velmi obohacující. Pro lidi může být velkým přínosem.“
Změna		„Každé setkání s klientem je jedinečný zážitek.“

Setkávání	1.7	„Je to setkání s vnitřním prožíváním a zkušenostmi člověka v určitém společensko-historickém kontextu.“
DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	1.27-1.28	„Je to nejdůležitější. Jak se vyvíjí PST poznatky z psychologických výzkumů, přináší nová zjištění. Měl by je znát i psychoterapeut.“
Supervize	1.16	„Navštěvuji skupinové supervize.“
	1.17	„Je to sdílení úhlů pohledu kazuistiky kolegů a jejich řešení.“
Teorie	1.19	„Samostudium a vybrané semináře,
Techniky/přístupy	1.21-1.22	celé široké spektrum PST vzdělávání.“
Praktické zkušenosti/výcviky		„Na jednom směru netrvám. Je dobré znát různé přístupy. Mohou výrazně pomoci cestě klienta. Používám různé přístupy. V dané situaci využiji, co považuji za vhodné.“
OSOBNOSTÍ ROZVOJ	1.30	„Znát dobře sebe sama a své kořeny a pracovat na svém osobním a duševním
ve vztahu k sobě	1.31	rozvoji formou studia a sebezkušenosti.“
	2.4	„Naučila jsem se větší trpělivosti a laskavosti. Používám vlastní autenticitu.“
		„Dosažené poznatky usnadňují průběh terapeutického vztahu s klienty a

ve vztahu ke klientovi	2.2	usnadňuje to fungování celé rodiny a vztahů v ní“.
ve vztahu k rodině	2.3	„V práci usnadňuje řešení všech vztahových problémů se zaměstnanci a spolupracovníky. Je mnohem snazší“.
ve vztahu k ostatním	2.3-2.5	

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Shrnutí a můj dojem z rozhovoru s respondentkou č. 1

Dotazovaná na mne působila zpočátku zdrženlivě. Nepřála si být nahrávána. Později se plně ponořila do rozhovoru a s nadšením popisovala svou zkušenost z psychoterapeutické praxe. Další vzdělávání ve své profesi považuje za to nejdůležitější. Její osobnostní růst zkvalitňuje fungování rodinných i pracovních vztahů. Působila na mne dojmem laskavého člověka s autentickým zájmem o druhé.

Respondent č.2

Dotazovaný je klinickým psychologem, psychoterapii vykonává dvanáct let. Má bohaté profesní zkušenosti v krizové intervenci i běžné psychoterapeutické praxi. V úvodu rozhovoru jsem ocenila, že si na interview, při své pracovní vytíženosti, udělal čas.

Nejprve jsem se ptala na jeho veškeré teoretické i praktické vzdělání. Aby vše vyjmenoval, zamýšlel se a vzpomínal, jakou cestou vzdělávání procházel a současně prochází. Za důležité ve vzdělávání považuje „*všechny terapeutické výcviky a vlastně i VŠ vzdělání a atestace, sebezvzdělávání*“. Nejpřínosnějším shledává „*základ je výcvik. Praxe je nejlepší způsob, jak se v psychoterapii vzdělávat. Patří sem ale i supervize, intervize a dobrá teorie a přednášky*“. Supervizní setkání pro něho znamenají společné setkávání a sdílení „*kontakt s kolegy, setkávání se na společné platformě. Zaobíráme se společnou věcí, jsme v tom společně.*“ Dalším přínosem je pro něho „*pohled zvenčí,*

možnost poodstoupit od toho, v čem jsem zakomponován. V PST jsem součástí, tady mám odstup. “. Bez průběžného a neustálého vzdělávání dle dotazovaného není možné PST praxi provádět *„nejde to jinak. Od lidí se stále učíš, pokud praxi vykonáváš. Je dobré na sobě neustále nějak pracovat, vnímat se, pracovat se sebou“.* Osobnostní rozvoj považuje za přirozenou součást života *„něco, co by měl dělat každý člověk a dělá to. Jsme-li tomu otevření, každý nový kontakt nás rozvíjí. Je to způsob, jakým nakládáš se svým životem“.* Osobnostní rozvoj může dle respondenta probíhat různými způsoby *„skrze vzdělávání, ale není to jediná možnost. Probíhá i skrze prožívání“.* Vzdělávání může ale i rozvoj brzdit *„vezmeme-li institucionální učení, není to tlačit někoho do nějaké krabičky nebo do výsledku“.* Podporu seberozvoje vidí v případě, že vzdělávání rozbíjí koncepce. V souvislosti s používáním technik a přístupů v PST používá dynamiku a fenomenologické techniky *„psychodynamika souvisí s energií a pohybem. Má to začátek a směr.“* Profesionální rozvoj nejde podle dotazovaného oddělit od osobního života. Propisuje se ve všech vztazích *„když se rozvíjíš jako psychoterapeut, rozvíjíš svou osobnost, což samozřejmě zasahuje do soukromého života. S lidmi jsi pořád. Je to neoddělitelné. Role psychoterapeuta zasahuje do života. „*

Rozhovor s respondentem jsem vnímala jako velmi hluboký, i když otázky a odpovědi se týkaly spíše informací a názorů. Vnímala jsem pevnost v názorech a přesvědčeních. Opravdovost a autenticitu. Rozloučili jsme se s mým poděkováním za přínosný zážitek a informace.

Tabulka 2: Témata respondenta č.2

TĚMA	SOUŘADNICE	CITACE
VZTAH S KLIENTY	2.16	„Přijetí originality klienta. Nahlížení světa jeho pohledem“.
Zážitky		
Změna	2.8	„Osobnostní rozvoj probíhá i skrze prožívání. Znamená změnu“.

Setkávání		
DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	1.13-1.14	<p>„Základ je výcvik. Praxe je nejlepší způsob, jak se v psychoterapii vzdělávat. Patří sem ale i supervize, intervize i dobrá teorie a přednášky. Všechny terapeutické výcviky a vlastně i VŠ vzdělání a atestace, kurzy sebevzdělávání, přednášky. Praktické zkušenosti plus teoretický základ pod tím“.</p> <p>„Patří sem ale i supervize. Kontakt s kolegy. Setkávání se na společné platformě. Zaobíráme se společnou věcí. Jsme v tom společně. Pohled zvenčí. Možnost poodstoupit od toho, v čem jsem zakomponován. V psychoterapeutickém procesu jsem součástí. Tady mám odstup“.</p> <p>„Praktické zkušenosti plus teoretický základ pod tím. Vlastně i VŠ vzdělání a atestace, kurzy, sebevzdělávání, přednášky“.</p> <p>„V Daseinu je to s technikami složité. Technika je odlidštěná, odosobněná. Otázka, zda nepoužívání technik není technika. Záleží, jak si techniku nadefinuješ. Jak uchopit, co je psychodynamická technika. Není na místě se zříkat technik. Nechám situaci,</p>
	1.10-1.11	
Supervize	1.14	
	1.26-1.28	
Teorie	1.11	
	1.10	
Techniky/přístupy	1.12-1.14	
	1.17-1.20	

<p>Praktické zkušenosti/výcviky</p>	<p>2.17 1.10-1.11 1.13 1.17</p>	<p>aby mi navedla, co mám v danou chvíli použít. Technika může fungovat jako most, prostředník, cesta pomoci se dostat ke klientovi“.</p> <p>„Každý výcvik a struktura má své silné stránky i slabiny“.</p> <p>„Všechny terapeutické výcviky a vlastně i VŠ vzdělání a atestace, kurzy sebevzdělávání, přednášky. Praktické zkušenosti plus teoretický základ pod tím“.</p> <p>„Základ je výcvik. Praxe je nejlepší způsob, jak se v psychoterapii vzdělávat“.</p> <p>„Od lidí se stále učíš, pokud praxi vykonáváš“.</p>
<p>OSOBNOSTÍ ROZVOJ</p> <p>ve vztahu k sobě</p> <p>ve vztahu ke klientovi</p> <p>ve vztahu k rodině</p> <p>ve vztahu k ostatním</p>	<p>1.17 1.21-1.24</p>	<p>„Je dobré na sobě neustále nějak pracovat. Vnímat se, pracovat se sebou“.</p> <p>„Myslím, že když se rozvíjíš jako psychoterapeut, rozvíjíš svou osobnost, což samozřejmě zasahuje do soukromého života. S lidmi jsi pořád. Potkáváš se s nima doma, na ulici..Vše je aplikovatelné v životě. Role psychoterapeuta zasahuje do života“.</p>

Zdroj: autorka práce 2023 (vlastní šetření)

Shrnutí a můj dojem z rozhovoru s respondentem č. 2

Dotazovaný se do rozhovoru ponořil po několika prvních větách. Při vyprávění o svém profesním vzdělávání se dalo pozorovat, jak o věcech přemýšlí a zároveň je prožívá. Používal moudrá a výstižná rčení. Ta ale nezněla jako fráze. Vnímala jsem opravdovost jeho slov. V profesním vzdělávání je u něho na předním místě výcvik, ale i další vzdělání považuje za důležité. Sama jsem byla během interview hluboce vtažena do povídání o práci a lidském setkávání v procesu psychoterapie. Cítila jsem, že respondent žije život tak, jak o něm mluví.

Respondentka č.3

Respondentka pracuje jako psychoterapeutka sedm let. Prošla praxí ve skupinách s duševně nemocnými, zkušenosti v individuální terapii má s klienty se širokou škálou obtíží. Nejprve jsme povídali o současných možnostech vzdělávání psychoterapeutů. Svěřila se s negativními zkušenostmi v některých institucích. Po úvodním povídání jsem přešla na otázky související s psychoterapeutickou praxí a názory na vzdělávání. Dotazovaná má velmi poctivý přístup ke klientům a víru v jejich uzdravení „*šance na změnu. Bezpečí a důvěra. Naděje, že změna může přijít. To, že setkání může mít tu sílu, skrze níž změna přichází*“. Ve vzdělávání vidí velký přínos v sebezkušenosti. I zde přistupuje zodpovědně v posunu vpřed jako u klientů „*je třeba, aby tam byl dostatečný prostor a důraz to ošetřit. Aby ten, kdo se učí, byl ošetřen*“. Bezpečí a zohledňování každého pro ni hraje důležitou roli jak v osobnostním rozvoji „*I to by mělo mít limity, aby toho nebylo moc. S mírou a láskou k jednotlivci*“, tak v institucionálním vzdělávání „*Institucionální vzdělávání nás formuje spíše tam, kam chce systém. Kdo já jsem, odkud přicházím, být sám sebou institucionální vzdělávání spíše potlačuje, možná i člověka traumatizuje*“. Profesní rozvoj jí v osobním životě pomáhá. „*Má práce mi dává nový pohled na osobní záležitosti*“. Odráží se v rodinném prostředí pozitivně i negativně „*lépe rozumím svému muži a dětem. Může to být i zatěžující. Zažívám strachy a úzkosti se svými klienty. I to se pak odráží například v obavě o děti*“. V supervizních setkáních vidí přínos „*je to prosto, kde mohu odložit, na co jsem v PST procesu sama. Cítím se*

kompetentnější“. Respondentka v závěru rozhovoru konstatovala, že pro ni bylo zajímavé zrekapitulovat si svou psychoterapeutickou dráhu a zamyslet se nad tím, jak se cítí ve své profesi a co jí přináší. Poděkovaly jsme si za setkání a rozloučily se.

Tabulka 3: Témata respondentky č.3

TÉMA	SOUŘADNICE	CITACE
VZTAH S KLIENTY	1.3-1.4	„Bezpečí a důvěra „
Zážitky	1.23	„Klienti přináší dostatek podnětů, abychom se dál vzdělávali“.
Změna	1.3	„Zážitky s lidmi. Potkáváme se, bourání dogmat“.
Setkávání	1.4	„Naděje, že to může být jinak, šance na změnu“.
	1.5	„Naděje, že změna může přijít. To, že setkání může mít tu sílu, skrze níž změna přichází. To, že s klienty zažívám i to hezké“.
DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	1.23	„Klienti přináší dostatek podnětů, abychom se dál vzdělávali“.
	1.25	„Je potřeba si hlídat hranice, aby toho nebylo moc“.
Supervize	2.2-2.4	„Supervize, sebezkušenost – výcviky. Potkávání se s kolegy, sdílení“. „Je to prostor, kde mohu odložit, na co jsem v PST procesu sama. Cítím se kompetentnější. Jako důležitou vidím i

<p>Teorie</p> <p>Techniky/přístupy</p> <p>Praktické zkušenosti/výcviky</p>	<p>2.20</p> <p>1.15</p> <p>1.17</p>	<p>individuální supervizi. Na skupině sdílení, Síť, kam lidi posílat, multidisciplinární spolupráce“.</p> <p>„Využívám různé techniky“.</p> <p>„Nejprínosnější je supervize, sebezkušenost“.</p> <p>„Sebezkušenost, výcvik“.</p>
<p>OSOBNOSTÍ ROZVOJ</p> <p>ve vztahu k sobě</p> <p>ve vztahu ke klientovi</p> <p>ve vztahu k rodině</p> <p>ve vztahu k ostatním</p>	<p>2.6</p> <p>2.7-2.10</p> <p>1.28</p> <p>1.32</p> <p>1.23</p> <p>1.28-1.29</p> <p>2.3-2.5</p>	<p>„Pojem mám spojený s nedostatečností.</p> <p>Dříve jsem dělala lektorskou práci. Byla to pro mne práce. Pocit nedostatečnosti“. I to mělo mít limity, aby toho nebylo moc. S mírou a láskou k jednotlivci. Vyvstává mi otázka, zda není důležitější vnímat svou dostatečnost. Nemusí to být nic velkého.</p> <p>Pomáhá mi to v osobním životě.</p> <p>„Práce mi pomohla a pomáhá zvládat těžké životní situace. Vidím i jiné možnosti.“</p> <p>Klienti přináší dostatek podnětů, abychom se dál vzdělávali.</p> <p>Má práce mi dává nový pohled na osobní záležitosti. Jinak přemýšlím.</p> <p>„Lépe rozumím svému muži a dětem. Může to být i zatěžující. Zažívám i</p>

		strachy a úzkosti se svými klienty. I to se pak odráží v obavě o děti.“
--	--	---

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Shrnutí a můj dojem z rozhovoru s respondentkou č. 3

Setkání začalo milým přivítáním v parku a povídáním obecně o práci a vzdělávání. Po chvíli jsme se přesunuly do bezpečného prostoru mého pracoviště. Vnímala jsem nejistotu respondentky, tak jsem ji opětovně ujistila, že interview je anonymní. Začala jsem zapisovat odpovědi. V bodě o institucionálním vzdělávání přišel trpký pocit. Co se týká propisování psychologické práce do soukromého života, dotazovaná má vedle pozitivní zkušenosti i negativní zkušenost. Vnímala jsem její zájem o klienty a zodpovědnost ke své práci.

Respondentka č.4

Dotazovaná pracuje dvanáct let jako školní psycholožka, psychoterapii praktikuje šest let. Současně prochází výcvikem v adlerovské psychoterapii, z něhož je nadšená. Se zájmem v úvodu našeho setkání sdělovala dojmy z výcviku. V minulosti prošla sebezkušenostním psychodynamickým výcvikem. Preferuje adlerovský. Za výhodu považuje „*intenzivní sebezkušenost, není roztažená do dalších let*“. Ve výcviku jí nadchlo i praktické pojetí teorie „*Druhá část je edukativní. Zahrnuje metody, techniky. Rovnou praktikujeme na sobě. Hned si to zkusíme*“. Výcvik jí „sedí“. Práci s klienty považuje za detektivku „*spolu hledáme, nacházíme pachatele*“. Baví jí sledovat lidi, jak se posouvají „*jak získávají náhled, jak se jim začíná lépe dařit, jak dostávají věci do svého vlivu*“. V profesním vzdělávání a osobním rozvoji je třeba podle respondentky „*nezatuhnout*“. Její pohyb vpřed se odráží v komunikaci „*víc přemýšlím, co řeknu, aniž bych ztratila autentičnost*“. Vzorem je jí Adler s nastavením na odvahu. Zmiňuje jeho titul „*Odvaha nebýt oblíbený*“. „*Dovolím si, vnímat se jako nedokonalá*“. S osobnostním rozvojem si spojuje rozlišování, trpělivost a moudrost.

Tabulka 4: Témata respondentky č.4

TĚMA	SOUŘADNICE	CITACE
VZTAH S KLIENTY	1.3-1.6	„Baví mne sledovat lidi, jak získávají náhled, jak se jim daří lépe. Jak dostávají věci do svého vlivu. Jak objevují svá vnitřní přesvědčení. Učí se s tím zacházet, rozumět tomu. Je to vzájemná spolupráce. Taková detektivka. Spolu hledáme, nacházíme pachatele.“
Zážitky		
Změna		
Setkávání	1.5	Je to vzájemná spolupráce.
DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	2.9	„Je třeba nezabřednout do svých kolejí. Mít k dispozici náhled jiného profíka, třeba i z jiného oboru.“
Supervize	2.3-2.5	„Třetí část funguje jako supervize. Přinášíme své kazuistiky. Skupina pracuje jako supervizní v duchu adlerovské psychoterapie. Je to pro mne ukotvení, ujištění, že to dělám dobře. „ „Pokud sem patří supervize, ano.“
Teorie	2.8	
Techniky/přístupy	2.1	„Druhá část je edukativní. Zahrnuje metody, techniky.“
	2.28	
Praktické zkušenosti/výcviky	1.30	„Jiné, adlerovské. Neobsahují adlerovské techniky také psychodynamiku? No vlastně pak ano.“

	2.1-2.2	„Sebezkušenost-intenzivní.“ „Rovnou praktikujeme na sobě. Hned si to zkusíme. „
OSOBNOSTÍ ROZVOJ	2.21	„Pohyb vpřed. „
	2.22	„A ještě mne napadá rozlišování. Modlitba za dar rozlišování.“
ve vztahu k sobě	2.13-2.14	„Víc přemýšlím, co řeknu, aniž bych ztratila autentičnost.“
	2.15	„Dovolím si vnímat se jako nedokonalá.“
ve vztahu ke klientovi	2.13	„Ano. V komunikaci. Ve způsobu poskytování zpětné vazby. „
ve vztahu k rodině	2.13	„Víc přemýšlím, co řeknu, aniž bych ztratila autentičnost.“
ve vztahu k ostatním	2.16	„Odvaha nebýt oblíbený. Adler je o odvaze v sociálním kontextu. „

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Shrnutí a můj dojem z rozhovoru s respondentkou č. 4

S dotazovanou jsme měly domluvenou schůzku v závěru pracovního dne. Předěšlého dne se vrátila respondentka ze sebezkušenostního výcviku. Byla plná dojmů. V úvodu rozhovoru sdílela zážitky z výcviku. Číslo z ní nadšení z této formy vzdělávání. Vyhovuje jí systematickosti a přehlednosti technik, které se právě učí. Osobnostní rozvoj se odráží v jejím profesním i soukromém životě. Lépe komunikuje, dovolí si dělat chyby a být autentická.

Tabulka 5: Analýza shodných témat

TÉMA	R1	R2	R3	R4
Vztah s klienty	X	X	X	X
Další vzdělávání	X	X	X	X
Osobnostní rozvoj	X	X	X	X

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Podrobná analýza ukázala provázanost dalšího vzdělávání psychoterapeutů s osobnostním růstem. Osobnostní rozvoj je spjat s profesním i osobním životem. „Zkušenosti jsou součástí osobnostního růstu, což se pozitivně odráží na psychoterapeutovi i klientech“.

Výzkum potvrdil ve všech případech spojitost vzdělávání, profesního a osobního života. U třech respondentů bylo zjištěno, že vzdělávání se odráží pozitivně v profesním i osobním životě. V jednom případě uvedla respondentka jak pozitivní, tak negativní vliv v důsledku práce s klienty.

4.6 ZÁVĚREČNÉ VYJÁDŘENÍ K VÝZKUMU

Analýzou bylo zjištěno, že vzdělávání psychoterapeutů je spojeno s osobnostním růstem. Díky psychoterapeutickému procesu a interakci s klienty dochází k rozvoji i skrze terapeutickou praxi. Osobnostní růst se promítá ve všech sférách života. Působí v rámci terapeutických, rodinných i dalších vztahů.

Během dotazování se ukázalo, že každý jedinec je individuální, nenapodobitelná a nenahraditelná bytost. Bylo velmi zajímavé pozorovat jedinečnost respondentů, odlišnost, s jakou byly vedeny rozhovory, rozdílnost průběhu rozhovoru a atmosféry při něm. Každý je originální osobností a každá osobnost má svou cestu vývoje.

Již bylo řečeno, že jakékoli setkání s druhým člověkem, jsme-li tomu otevřeni nás může nějak obohatit.

Několikrát byla v průběhu rozhovoru respondentem položena otázka: Co je vlastně vzdělávání? Je-li vzdělávání pojato jako proces, který směřuje k rozvoji vědomostí, dovedností a schopností jednotlivce, pak při dalším vzdělávání psychoterapeutů je možno hovořit především o rozvoji dovedností a schopností. Další otázkou zůstává: „Jakými dovednostmi by měl být psychoterapeut vybaven? “ Tato otázka souvisí s tím, jak je nastavena daná společnost a jaká je její představa o tomto oboru. Z výpovědí zkušených psychoterapeutů bez ohledu na lokalitu, v níž působí, lze zachytit důležitost mezilidských vztahů, vzájemného pochopení, budování důvěry.

Osobnostní růst je součástí vzdělávání psychoterapeutů. V tomto smyslu nelze oddělit „osobní“ od „profesního“. Jak roste psychoterapeut osobnostně, promítá se to ve všech oblastech jeho života.

Diskuse

Realizace praktické části pro mne byla novou zkušeností. S výzkumnými rozhovory jsem se setkala poprvé. Celý výzkum pro mne byl velkým přínosem. Obohatil mne pohled na osobnosti psychoterapeutů, uvědomila jsem si jedinečnost každého z nich. Cením si ochoty a vstřícnosti respondentů pro poskytnutí rozhovorů. Držela jsem se výzkumných otázek, které jsem si stanovila. Některé nebyly otázkami otevřenými. Přesto terapeuti vkládali do rozhovorů vedle svých názorů a postojů k dalšímu vzdělávání i kus sebe sama a rozhovory měly hloubku. V teoretické části je popsána osobnost terapeuta a její působení na klienty. Praktická část navázala potvrzením důležitosti osobnostní stability psychoterapeuta a zmapovala potřebu dále se vzdělávat a rozvíjet. Ve spojení s tématem osobnostního rozvoje na mne velmi zapůsobilo, jak úzce je provázán profesní a osobní život. Výzkumem se potvrdilo, že prospěšné jsou různé způsoby vzdělávání, teoretické i praktické. V psychoterapii má význam sebezkušenost.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjištění přínosu dalšího vzdělávání psychoterapeutů psychodynamického směru. Na základě výpovědí odborníků vykonávajících psychoterapeutickou praxi se ukázalo, že v psychoterapeutické profesi obecně bez ohledu na psychoterapeutický směr, není možné stagnovat. Nelze se nevzdělávat, ať už v důsledku praktických činností, či doplňování teoretických poznatků. Toto zjištění vyplynulo z teoretické i praktické části.

Moderní člověk v moderním světě podléhá současné rychle se měnící společnosti. Budeme-li chápat lidskou bytost jako komplex složený z pěti faktorů: biologického, psychického, sociálního, spirituálního a energetického, pak si lze představit, že naučit se přizpůsobovat vnějším podmínkám není vůbec snadné.

Malcolm S. Knowles vnímá dospělého člověka jako nezávislou autonomní bytost, která může řídit vlastní učení. Mělo by docházet k rozvíjení osobnosti a usnadňování řešení aktuálních problémů. Přičemž by měly být zohledňovány praktické zkušenosti jednotlivce. Institucionální vzdělávání dospělých je však většinou ovlivněno nastavením společnosti. Každá společnost má jinou vizi ohledně vzdělávání v různých oborech. Zájem společnosti (autority, ostatních) by neměl být upřednostňován na úkor jednotlivce, ale ani zájmy jednotlivce by neměly být upřednostňovány na úkor ostatních. Současné materiální zaměření světa představuje jednotlivcům spíše soupeření. Spolupráce a dohoda má podle mého názoru vyšší humánní váhu než soupeření. Vzdělávání v tomto duchu, v duchu rozvoje osobnosti směrem ke kongruenci, ve smyslu být v souladu se sebou i druhými, spolupracovat, vytvářet společné hodnoty, obzvláště v humanitních směrech, vnímám jako přínosné pro jednotlivce i pro společnost.

V posledních letech narůstá počet lidí s psychickými potížemi. Psychiatrické, psychologické a psychoterapeutické ordinace jsou přeplněné. Na vnitřní prostředí člověka zastoupené tělem a psychikou působí vnější prostředí, které tvoří vztahy, prostředí a podmínky, ve kterých žije. Pandemie a válka a s nimi spojená nejistota, vyvolaly velkou míru stresu, která se negativně podepisuje na zdraví jednotlivců. V kombinaci s rychle se vyvíjejícími technologiemi, nároky na zvyšování kvalifikace a zhoršujícím se životním prostředím a podmínkami se objem nezdravé zátěže – tzv. distresu neustále zvyšuje.

Během rozhovorů s psychoterapeuty bylo několikrát zmíněno, jak je důležité hlídat si své hranice, nepřetížít se, nepřehnat to se vzděláváním. Toto pravidlo je nutné

dodržovat nejen při vzdělávání, pokud si chce člověk zachovat zdraví. Lidé v profesích, kde vedou, provázejí nebo podporují druhé, potřebují být sami dostatečně pevní, v plné kondici, se zachovaným pevným psychickým i fyzickým zdravím. K tomu může napomoci dodržování zásad psychohygieny. Při plném pracovním vytížení ani tady není snadné najít čas a prostor na dostatek spánku, čerstvého vzduchu a vyvážené stravy, na zájmovou fyzickou aktivitu, čas na sebe, na přátele, s nimiž je nám dobře, na směřování ke zvoleným cílům v tempu, které nás nedrtí a nepohlcuje.

Psychodynamika, která je také tématem této práce, znamená pohyb. Pohyb ve smyslu osobnostního rozvoje může směřovat nahoru nebo dolů. Nakonec i ode dna býváme donuceni se odrazit a směřovat opět vzhůru. Na povrch vyplouvají otázky, které si při svém bádání kladl J.A. Komenský: „Jaký člověk jest a jaký by měl být.“ Otázku: „Jaký by člověk měl být“ lze podle komeniologa Jana Hábla přeformulovat slovy: „Kam člověk směřuje?“ Člověk by měl směřovat podle Komenského k dobrému, pravdivému a krásnému. A tady vyvstávají další otázky: „Co je dobré a co je pravdivé?“

Na tyto otázky by mohl navázat nekonečně dlouhý vnitřní dialog, kterým by se dalo ve stejném modu pokračovat.

Bakalářská práce rámcově popisuje podmínky pro další vzdělávání psychoterapeutů v České republice a dalších několika vybraných státech. Přináší informace, jak je psychoterapie pojímána v různých zemích. Je zde vidět rozdílnost každé kultury a společnosti v souvislosti s uchopením profese psychoterapeuta. Poukazuje na různorodost osobností psychoterapeutů, s nimiž byly prováděny rozhovory. Vystihuje, jak se v každém rozhovoru propisoval přístup psychoterapeuta k životu, podmíněn jeho vlastními životními zkušenostmi. Z teoretické i praktické části vyplynulo, jak mocně ovlivňuje osobnost terapeuta klienty a jak důležité je neustále se vzdělávat a osobnostně rozvíjet.

Věřím, že výzkum-pohled dotazovaných psychoterapeutů na vzdělávání, jejich zkušenosti a názory mohou být inspirací pro všechny, kdo pracují v profesích, které pomáhají lidem se rozvíjet.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BALDWINOVÁ, M., 2013. *Osobnost jako terapeutický nástroj*. 1.vyd. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-152-9

BENEŠ, M., 2014. *Andragogika*. 2.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4824-5

HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum*. 4.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9

HOLUB, D., 2013. *Úvodní rozhovor v psychoanalýze a psychodynamické psychoterapii*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6383-9

KRATOCHVÍL, S., 2017. *Základy psychoterapie*. 7.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1227-0

PAVLOV, I., 2021. *Andragogické poradenstvo*. 1.vyd. Praha: Česká andragogická společnost. ISBN 978-80-907809-6-5

PLAMÍNEK, J., 2014. *Vzdělávání dospělých*. 2.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4806-1

PONĚŠICKÝ, J., 2019. *Proces změny v dynamické psychoterapii a psychoanalýze*. 1.vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7553-709-6

VETEŠKA, J., 2014. *Celoživotní učení pro všechny – výzva 21.století*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-047-1

VETEŠKA, J., 2017. *Úvod do teorie a vzdělávání dospělých*. 1.vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7561-073-7

VYBÍRAL, Z., 2016. *Jak se stát dobrým psychoterapeutem*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1104-4

VYBÍRAL, Z. a ROUBAL, J., 2010 ed. *Současná psychoterapie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-682-7.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

KNOWLES, M. S., 1972. *Andragogy*. NETCHE. ISBN: 0-7506-7837-2

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÁ ASOCIACE PRO PSYCHOTERAPII. *Certifikované výcviky* [online]. © 2023 [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://czap.cz/Certifikovane-vycviky?pg=4>

ČESKÁ PSYCHOTERAPEUTICKÁ SPOLEČNOST. *Evropská asociace psychoterapie* [online]. © 2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <http://www.psychoterapeuti.cz/pro-odborniky/evropska-asociace-psychoterapie>

KLIMPL, P. *Zahájení v psychodynamické psychoterapii* [online]. © 2022 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: <https://www.solen.sk/storage/file/article/66af19fd921f9e9c8e001b0e4fc3b536.pdf>

KOLUMPKOVÁ, M. *Zákonná regulace psychoterapie ve světě* [online]. © 2023 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: file:///C:/Users/admin/Downloads/zakonna_regulace_psychoterapie_ve_svete.pdf

KOSTÍNKOVÁ, J. *Interpretativní fenomenologická analýza (IPA)* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2010/PSY118/um/ipa_bc.pdf

MERRIAM, S. B. *Andragogy and self-directed learning: Pillars of adult learning theory. New directions for adult and continuing education*, [online]. ©2022 [cit. 2022-12-27]. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/>

ŠMAHAJ, J. a PALOVÁ, K. *Školní psychologové a sociálně-emocionální učení*. [online]. © 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://scholar.google.cz/>

VACÍNOVÁ, T. *Andragogické poradenství* [online]. © 2022 [cit. 2022-12-27].
Dostupné z: <https://adoc.pub/andragogicke-poradenstvi.html>

VYBÍRAL, Z. *Zprávy z MUNI* [online]. © 2023 [cit. 2023-02-17]. Dostupné z:
<https://www.em.muni.cz/veda-a-vyzkum/8760-psychologii-ceka-velky-uklid-hodne-se-zmeni>

SEZNAM ZKRATEK

- PST - psychoterapie, psychoterapeutický
- ČAP - Česká asociace pro psychoterapii
- ČSAP - Česká společnost pro analytickou psychoterapii
- SEK - sociální a emoční kompetence
- IVGT - Institut pro výcvik v Gestalt terapii

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tabulka témat respondentky č.1.....	37 - 39
Tabulka 2: Tabulka témat respondenta č.2.....	40 - 42
Tabulka 3: Tabulka témat respondentky č.3.....	44 - 45
Tabulka 4: Tabulka témat respondentky č.4.....	46 - 48
Tabulka 5: Analýza shodných témat.....	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Výcviky certifikované ČAP.....	I
Příloha B – Přepis rozhovorů s respondenty.....	I
Příloha C – Analýza IPA - fáze vynořování témat a kódování.....	X

PŘÍLOHA A: Výcviky certifikované ČAP

1) Komplexní výcvikový program v PCA psychoterapii a poradenství

Výcvik je vhodný především pro pracovníky psychoterapeutických oborů – psychology, psychiatry, pracovníky dalších lékařských a zdravotnických profesí. Dále může sloužit personalistům, sociálním pracovníkům, terénním pracovníkům, poradcům, léčebným pedagogům a kněžím. Jedná se výcvik v rogersovské psychoterapii a poradenství.

Pořádá ho Institut pro psychoterapii a poradenství zaměřené na člověka.

2) Systemická terapie

Výcvik probíhá ve skupině do devíti účastníků. Je určen pro majitele firem, personalisty, vedoucí pracovníky, investory, management, kouče, poradce, lektory, trenéry a pracovníky, kteří organizují práci a řídí další lidi. Také pro rodiče a všechny, kdo nějak pracují či chtějí pracovat s lidmi. Délka výcviku je jeden až tři roky. Systemický výcvik je pojat jako sebezkušenostní. Využívá práci s vlastní filosofií, paradigmaty, myšlenkovými modely. Zkoumá je, rozšiřuje a optimalizuje. Na základ reflexe vlastního myšlení navazují jednotlivé metodické postupy a techniky. Výcvik organizuje Institut systemických studií.

1) Psychodynamický výcvik

Výcvik je zaměřen na dynamiku komunity a dějů ve skupině. Pracuje s tím, co přichází v daném čase i s událostmi z dětství, dospívání a dalšími významnými životními situacemi. Komunita je rozdělena na dvě až tři skupiny, které tvoří nejvíce deset členů. Výcvik probíhá po dobu pěti let. Pořádá ho Pražská vysoká škola psychosociálních studií.

2) Daseinsanalytický výcvik

Výcvik umožňuje každému frekventantovi rozvíjet možnost být sám sebou. Jedná se o fenomenologicky hermeneutický přístup. Probíhá komunitní a skupinovou formou. Pořadatelem je stejně jako u psychodynamického výcviku Pražská vysoká škola psychosociálních studií. Vhodný je pro klinické psychology, lékaře, psychology ve zdravotnictví, pracovníky v pomáhajících profesích.

3) Hermes solutions training

Jedná se o komplexní pětiletý psychoterapeutický výcvik zaměřený na strategickou a systemickou kooperační a komunikační psychoterapii a hypnoterapii. Pořádá ho HERMÉS Group Praha.

4) Sebezkušenostní výcvik v integrativní psychoterapii

Výcvik v integrativní psychoterapii se zaměřením na psychosomatiku trvá pět let. Zahrnuje teorii a psychoterapeutickou metodologii, osobní psychoterapeutickou zkušenost, supervizi terapeutické práce s klienty a psychoterapeutickou praxi. Organizátorem je Univerzita Palackého v Olomouci.

5) Psychoterapeutický výcvik REMEDIUM

Výcvik je určen pracovníkům v pomáhajících profesích-ve zdravotnictví a sociálních službách, pracovníkům, kteří se zabývají sociální prací a péčí, poradenstvím či krizovou intervencí – manželským a rodinným poradcům, sociálním pracovníkům, krizovým interventům, psychologům, zdravotnickým pracovníkům a dalším pracovníkům. Rozsah výcviku je pět let a pořádá ho Remedium Praha.

6) Komplexní výcvik v otevřeném dialogu

7) Gestalt studia

Jedná se o komplexní vzdělání v psychoterapeutickém směru gestalt terapie podle mezinárodních i českých standardů. V bezpečném a inspirativním prostředí si frekventanti výcviku zakouší sebepoznávání, osvojují si teoretické znalosti a praktické dovednosti. Součástí je též supervize. Pořadatelem je Gestalt, s.r.o

8) Dlouhodobý výcvik v integrativní psychoterapii s fokusem na práci s emocemi

9) Psychoterapeutický výcvik v analytické psychoterapii

Program je akreditován pro práci ve zdravotnictví. Jedná se o základy psychoterapie a analytické psychologie a psychoterapie. Analytická psychologie je dnešní podobou psychoterapeutického přístupu vycházejícího z praxe C. G. Junga, rozvinutá jeho následovníky a otevřená dalším hlubinným směrům a školám. Jedná se o čtyřletý výcvik a organizuje ho Česká společnost pro analytickou psychologii z.s.

10) Komplexní vzdělávací program pro individuální, rodinnou a skupinovou psychoterapii v Transformační systemické terapii podle Satirové – MALENOVICE

Výcvik se zaměřuje na humanistické, systemické a rodinně-terapeutické přístupy. Frekventanti si osvojují systémové uvažování, uvědomují si a prožívají své vnitřní zdroje. Důraz je kladen na kongruenci terapeuta, podporu růstu klientovy sebeúcty, přijímání odpovědnosti. TSTS pomáhá při práci s rodinami, při párové terapii, při léčbě

vztahů. Dále při práci se skupinami a jednotlivci při léčbě psychických poruch, např. úzkostných poruch, poruch nálady, závislostí, posttraumatických stavů a syndromů, reakcí na ztrátu. Výcvik je rozložen do pěti let a pořádá ho Institut pro transformační systemickou terapii podle Virginie Satirové vznikl jako jedna ze dvou nástupnických organizací po ukončení činnosti Institutu Virginie Satirové ČR.

11) Systematický výcvik v dětské psychoterapii

12) Výcvik a vzdělávání v prevenci a terapii psychotraumatu

13) Umění terapie

14) Komplexní vzdělávací program v psychoterapii v psychodynamickém směru s důrazem na celostní-psycho-somatický přístup

Výcvik plánuje Liberecký institut pro psychoterapii a psychosomatiku, zahájen bude v r.2024

15) SUR

Sebezkušenost probíhá v rámci komunity, má psychodynamické zaměření, Výcvik je rozložen do pěti let a pořádá ho SUR Institut pro vzdělávání v psychoterapii, z.s.

16) INSTEP

Šestiletý výcvik se zaměřuje na integrativní psychoterapii, základní metodologii přejímá z Gestalt terapie. Zahrnuje osobní zkušenost, metodologie a metodiku a supervizi. Je určen zejména pro lékaře a psychology, je schválený pro zdravotnictví. Pořadatelem je INSTEP.

17) Terapie v postmoderně

Jedná se o šestiletý výcvik, který zahrnuje systemický, narativní a další přístupy. Pro budoucí terapeuty může být cestou k novému přemýšlení a nalezení vlastního terapeutického stylu. Podporuje trvalý seberozvoj
Výcvik organizuje Gaudia Institut s.r.o, [CSAP]

PŘÍLOHA B

Přepis rozhovoru – R1

Strana 1

- 1 *Jak dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta, co Tě na této práci baví, uspokojuje?*
2 Poradenskou praxi dělám od r. 2000 (23 let). Psychoterapeutickou 12 let.
3 Baví mne rozhovory s lidmi, které přináší zajímavé příběhy. Je to tvořivá práce, velmi
4 obohacující. Pro lidi může být velkým přínosem. Každé setkání s klientem je jedinečný
5 zážitek.
- 6 *V čem je obohacující?*
7 Je to setkání s vnitřním prožíváním a zkušenostmi člověka v určitém společensko-
8 historickém kontextu.
- 9 *Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?*
10 PVŠPS u Růžičky – celoživotní vzdělávání psychoterapeutů
11 pěti letý výcvik SUR
12 speciální psychoanalytická teorie pod ČSPAP
13 supervize průběžně
- 14 *Navštěvuješ pravidelně supervize (zodpovězeno v předchozí otázce)? Co Ti tyto*
15 *návštěvy přináší?*
16 Navštěvuji skupinové supervize. Je to sdílení úhlů pohledu kazuistiky kolegů a jejich
17 řešení.
- 18 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?*
19 Samostudium a vybrané semináře – celé široké spektrum PST vzdělávání.
- 20 *Jedná se o semináře psychodynamického zaměření?*
21 Na jednom směru netrvám. Je dobré znát různé přístupy. Mohou výrazně pomoci cestě
22 klienta. Používám různé přístupy. V dané situaci využiji, co považuji za vhodné.
- 23 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?*
24 Samostudium, orientaci v základní PST literatuře a teorii.
- 25 *Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a 26*
26 *neustále vzdělával?*
27 Je to nejdůležitější. Jak se vyvíjí PST a poznatky z psychologických výzkumů přináší
28 nová zjištění, měl by je znát i psychoterapeut. Může mu to usnadnit práci.

- 29 *Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?*
30 Znáť dobre sebe sama a své kořeny a pracovat na svém osobním a duševním rozvoji 31
formou samostudia a sebezkušenosti. (Zodpovězení i otázky č.10: Spojuješ si os. R. se vz
32 *Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním*

Přepis rozhovoru – **R1**

Strana 2

- 1 *životě? Jak?*
2 Dosažené poznatky usnadňují průběh terapeutického vztahu s klienty a usnadňuje to
3 fungování celé rodiny a vztahů v ní. V práci usnadňuje řešení všech vztahových
4 problémů se zaměstnanci a spolupracovníky. Je to mnohem snažší. Naučila jsem se
5 větší trpělivosti a laskavosti. Používám vlastní autenticitu.

Strana 1

- 1 *Jako dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta?*
- 2 Od r. 2010. 12let. Před tím jsem v rámci studia dělal hypnoterapii.
- 3 *Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?*
- 4 VŠ Filozofická fakulta UK
- 5 Kurz psychologa ve zdravotnictví
- 6 Atestace klinická psychologie
- 7 Výcviky v Daseinsanalýze, krizové intervenci a nyní jsem dokončil sebezkušenostní
- 8 integrovaný Gestalt
- 9 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?*
- 10 Všechny terapeutické výcviky a vlastně i VŠ vzdělání a atestace, kurzy sebevzdělávání,
- 11 přednášky. Praktické zkušenosti plus teoretický základ pod tím.
- 12 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?*
- 13 Základ je výcvik. Praxe je nejlepší způsob, jak se v psychoterapii vzdělávat. Patří sem
- 14 ale i supervize, intervize i dobrá teorie a přednášky.
- 15 *Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a*
- 16 *neustále vzdělával?*
- 17 Myslím si, že to nejde jinak. Od lidí se stále učíš, pokud praxi vykonáváš. Je dobré na
- 18 sobě neustále nějak pracovat. Vnímat se, pracovat se sebou.
- 19 *Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním*
- 20 *životě? Jak?*
- 21 Myslím, že když se rozvíjíš jako psychoterapeut, rozvíjíš svou osobnost, což
- 22 samozřejmě zasahuje do soukromého života. S lidmi jsi pořád. Potkáváš se s nima
- 23 doma, na ulici. Vše je aplikovatelné v životě. Je to neoddělitelné. Role psychoterapeuta
- 24 zasahuje do života.
- 25 *Navštěvuješ pravidelně supervize? Co Ti tyto návštěvy přináší?*

26 Ano. Kontakt s kolegy. Setkávání se na společné platformě. Zaobíráme se společnou
27 věcí, jsme v tom společně. Pohled zvenčí, možnost poodstoupit od toho, v čem jsem
28 zakomponován. V psychoterapeutickém procesu jsem součástí. Tady mám odstup.
29 *Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?*
30 Nešikovný termín, dnes dost zprofanovaný. Bazální fenomenologický význam je, že je
31 to něco, co by měl dělat každý člověk a dělá to. Jsme-li tomu otevření, každý nový
32 kontakt nás rozvíjí. Nejsme statičtí. Je nezbytné se přizpůsobovat prostředí.

Přepis rozhovoru – **R2**

Strana 2

1 Neměl by to být kurz. Je to způsob, jakým nakládáš se svým životem. V kurzu těm lidem
2 někdo řekne, jak to mají dělat. Je to postaveno kolem guruů. To jde proti myšlence
3 seberozvoje. V tu chvíli Tě někdo rozvíjí, nerozvíjíš sebe. Nahrazuje to lidem to, aby se
4 mohli skutečně rozvinout.

5 Asi je to nějaká touha v nich.

6 *Spojuješ si osobní rozvoj se vzděláváním?*

7 Osobnostní rozvoj může probíhat skrze vzdělávání, ale není to jediná možnost.

8 Probíhá i skrze prožívání. Znamená změnu. Vezmeme-li institucionální učení, není to
9 tlačit někoho do nějaké krabičky nebo do výsledku. Pokud vzdělávání rozbíjí tvé
10 koncepce, podporuje tvůj seberozvoj. Může být i brzda.

11 *Používáš při práci techniky psychodynamické PST, jiné, různé?*

12 V Daseinu je to s technikami složité. Technika je odlidštěná, odosobněná. Otázka, zda
13 nepoužívání technik není technika. Záleží, jak si techniku nadefinuješ. Jak uchopit, co
14 je psychodynamická technika. Psychodynamika souvisí s energií a pohybem. Má to
15 začátek a směr. V tomto smyslu ano, používám. Používám dynamiku plus
16 fenomenologické techniky. Přijetí originality klienta, nahlížení světa jeho pohledem.
17 Není na místě se zříkat technik. Každý výcvik a struktura má své silné stránky i slabiny.
18 Nechám situaci, aby mi navedla, co mám v danou chvíli použít. Spíše to považuji za
19 inspiraci. Technika může fungovat jako most, prostředník, cesta pomoci se dostat ke
20 klientovi.

Přepis rozhovoru – R3

Strana 1

1 *Jako dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta? Co Tě na této práci baví, uspokojuje?*

2 7 let.

3 Naděje, že to může být jinak, šance na změnu. Bezpečí a důvěra. Zážitky s lidmi,
4 potkávání se, bourání dogmat. Naděje, že změna může přijít. To, že setkání může mít tu
5 sílu skrze níž změna přichází. To, že s klienty zažívám i to hezké.

6 *Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?*

7 PPF

8 výcvik SUR – psychodynamický sebezkušenostní výcvik

9 PVŠPS – sociální práce se zaměřením na psychoterapii

10 UK – adiktologie

11 Aktivní imaginace – výcvik

12 IPPART – výcvik v rodinné a párové terapii

13 Semináře v bodypsychoterapii

14 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?*

15 Supervize, sebezkušenost – výcviky. Potkávání se s kolegy, sdílení.

16 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?*

17 Sebezkušenost, výcvik.

18 Je třeba, aby tam byl dostatečný prostor a důraz to ošetřit. Aby ten, kdo se učí byl
19 ošetřen.

20 Vlastní individuál.

21 *Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a
22 neustále vzdělával?*

23 Klienti přináší dostatek podnětů, abychom se dál vzdělávali.

24 Určitě ano.

25 Je potřeba hlídat si hranice, aby toho nebylo moc.

26 *Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním*
27 *životě? Jak?*
28 Ano. Odráží. Pomáhá mi to v osobním životě. Má práce mi dává nový pohled na osobní
29 záležitosti. Jinak přemýšlím. Lépe rozumím svému muži a dětem. Může to být i
30 zatěžující. Zažívám i strachy a úzkosti se svými klienty. I to se pak odráží např. v obavě
31 o děti.
32 Práce mi pomohla a pomáhá zvládat těžké životní situace. Vidím i jiné možnosti.

Přepis rozhovoru – **R3**

Strana 2

1 *Navštěvuješ pravidelně supervize? Co Ti tyto návštěvy přináší?*
2 Ano. Je to prostor, kde mohu odložit, na co jsem v PST procesu sama. Cítím se
3 kompetentnější. Jako důležitou vidím i individuální supervizi.
4 Na skupině sdílení. Síť, kam lidi posílat, multidisciplinární spolupráce.
5 *Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?*
6 Pojem mám spojený s nedostatečností. Dříve jsem dělala lektorskou práci. Byla to pro
7 mne práce. Byl v tom tlak a pocit nedostatečnosti. I to by mělo mít limity, aby toho
8 nebylo moc. S mírou a láskou k jednotlivci.
9 Vyvstává mi otázka, zda není důležitější vnímat svou dostatečnost. Nemusí to být nic
10 velkého.
11 *Spojuješ si osobní rozvoj se vzděláváním?*
12 Ano, ale....
13 Otázka je, co je vzdělávání. Institucionální vzdělávání nás formuje spíše tam, kam chce
14 systém.
15 Otázky: „Kdo já jsem, odkud přicházím, být sám sebou...“ institucionální vzdělávání
16 spíše potlačuje, možná i člověka traumatizuje. Má zkušenost je, že je to o moci. Zažila
17 jsem zneužití moci při institucionálním vzdělávání. Nicméně i to nás formuje. Každá
18 krize nás formuje.
19 *Používáš při práci techniky psychodynamické PST, jiné, různé?*
20 Ano. Využívám různé techniky.

Strana 1

- 1 *Jak dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta, co Tě na této práci baví, uspokojuje?*
2 12 let jsem ve škole jako školní psycholog, psychoterapii dělám šest let.
3 Baví mě sledovat lidi, jak získávají náhled, jak se jim začíná dařit lépe, jak dostávají
4 věci do svého vlivu. Jak objevují svá vnitřní přesvědčení. Říkám tomu autopilot. Učí se
5 s tím zacházet, rozumět tomu. Je to vzájemná spolupráce, taková detektivka, spolu
6 hledáme, nacházíme pachatele.
- 7 *Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?*
8 Jednooborová psychologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
9 Psychodynamicky orientovaný psychoterapeutický výcvik
10 Základní psychodynamická a psychoanalytická teorie
11 Technika individuální a dětské psychoanalytické psychoterapie
12 Edukativní rodičovská terapie (individuální psychologie Alfreda Adlera) - pokročilé 13
dovednosti
14 Profesní rozvoj, kazuistiky a supervize-podpora práce v Adlerovském přístupu – trvá
15 Spolu a jinak v poradenství (Adlerovský přístup ve školním poradenství)
16 Encouragement (Adlerovský přístup při dodávání odvahy ke změně)
17 Vedení rozhovoru s dětmi a dospívajícími (Adlerovský přístup)
18 Dynamika problémového chování (Adlerovský přístup při práci s rodiči)
19 Rodičovská přesvědčení a výchovný styl (Adlerovský přístup při práci s rodiči)
20 Lege Artis postupy v komunitní a skupinové psychoterapii
21 Daseinsanalýza v psychoterapeutické a poradenské praxi II., III.
22 Skupinová a individuální práce s dětmi a mládeží
23 Odborník na řešení školní šikany a kyberšikany první úrovně
24 Krizová intervence
25 Diagnostika SPU u adolescentů a dospělých osob
26 Supervize-Mansio (průběžně)

- 27 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?*
28 Adlerovská psychoterapie
29 *Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejpřínosnější?*
30 Sebezkušenost – intenzivní. V adlerovském výcviku není roztažená do dalších let.
31 V prvním roce se setkáváme každé dva měsíce po dobu 4 dnů.

Přepis rozhovoru – **R4**

Strana 2

- 1 Druhá část je edukativní. Zahrnuje metody, techniky. Rovnou praktikujeme na sobě.
2 Hned si to zkusíme.
3 Třetí část funguje jako supervize. Přinášíme své kazuistiky, skupina pracuje jako
4 supervizní v duchu adlerovské psychoterapie. Je to pro mne ukotvení, ujištění, že to
5 dělám dobře.
6 *Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a*
7 *neustále vzdělával?*
8 Jak je míněno vzdělávání? Pokud sem patří supervize, ano.
9 Je třeba nezabřednout do svých kolejí, mít k dispozici náhled jiného profíka, třeba i
10 z jiného oboru. Nezatuhnout.
11 *Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním*
12 *životě? Jak?*
13 Ano. V komunikaci. Ve způsobu poskytování zpětné vazby. Víc přemýšlím, co
14 řeknu, aniž bych ztratila autentičnost.
15 Dovolím si vnímat se jako nedokonalá. Jedna z Adlerových knih nese název:
16 „Odvaha nebýt oblíbený. „Adler je o odvaze v sociálním kontextu.
17 *Navštěvuješ pravidelně supervize? Co Ti tyto návštěvy přináší?*
18 Ano. Teď jsem ve fázi přechodu. Skončila jsem adlerovskou supervizní část, od
19 dubna se vrátím k té původní.
20 *Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?*
21 Pohyb vpřed. Jak říká můj kamarád: „I pád na držku je pohyb vpřed. „
22 A ještě mne napadá rozlišování. Modlitba za dar rozlišování: „Bože, dej mi sílu,
23 abych změnil věci, které změnit mohu. Dej mi trpělivost, abych snášel věci, které

- 24 *změnit nemohu. A dej mi moudrost, abych obojí od sebe odlišil".*
- 25 *Spojuješ si osobní rozvoj se vzdáváním?*
- 26 Ano, částečně. Je to součást
- 27 Používáš při práci techniky psychodynamické PST, jiné, různé?
- 28 Jiné, adlerovské. Neobsahují adlerovské techniky také psychodynamiku?
- 29 No vlastně pak ano, taky.

Příloha C		Témata
Fenomény	R1	
	<i>Jak dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta, co Tě na této práci baví, uspokojuje?</i>	
Tvořivá práce	Poradenskou praxi dělám od r. 2000 (23 let). Psychoterapeutickou 12 let.	
obohacující, pro lidi přínosem	Baví mne rozhovory s lidmi, které přináší zajímavé příběhy. Je to tvořivá práce, velmi obohacující. Pro lidi může být velkým přínosem. Každé setkání s klientem je jedinečný zážitek.	Zážitky s klienty
Prožívání a zkušenosti ve společensko-historickém kontextu	<i>V čem je obohacující?</i> Je to setkání s vnitřním prožíváním a zkušenostmi člověka v určitém společensko-historickém kontextu.	Setkání
Úhly pohledu kazuistik	<i>Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?</i> PVŠPS u Růžičky – celoživotní vzdělávání psychoterapeutů pěti letý výcvik SUR speciální psychoanalytická teorie pod ČSPAP supervize průběžně	Supervize
Řešení	<i>Navštěvuješ pravidelně supervize (zodpovězeno v předchozí otázce)? Co Ti tyto návštěvy přináší?</i> Navštěvuji skupinové supervize. Je to sdílení úhlů pohledu kazuistiky kolegů a jejich 17 řešení.	Sdílení s kolegy
	<i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?</i> Samostudium a vybrané semináře – celé široké spektrum PST vzdělávání. <i>Jedná se o semináře psychodynamického zaměření?</i>	Teoretické znalosti

<p>Je dobré znát různé přístupy. V dané situaci použiji, co považuji za vhodné.</p> <p>Samostudium</p> <p>Je nejdůležitější.</p> <p>Znát dobře sebe a své kořeny. Pracovat na svém osobním a duševním rozvoji.</p> <p>Usnadnění fungování vztahů</p> <p>Trpělivost a laskavost</p> <p>Autenticita.</p> <p>Hypnoterapie</p>	<p>Na jednom směru netrám. Je dobré znát různé přístupy. Mohou výrazně pomoci cestě klienta. Používám různé přístupy. V dané situaci využiji, co považuji za vhodné.</p> <p><i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?</i></p> <p>Samostudium, orientaci v základní PST literatuře a teorii.</p> <p><i>Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a neustále vzdělával?</i></p> <p>Je to nejdůležitější. Jak se vyvíjí PST a poznatky z psychologických výzkumů přináší 28 nová zjištění, měl by je znát i psychoterapeut. Může mu to usnadnit práci.</p> <p><i>Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?</i></p> <p>Znát dobře sebe sama a své kořeny a pracovat na svém osobním a duševním rozvoji formou samostudia a sebezkušenosti.</p> <p><i>Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním životě? Jak?</i></p> <p>Dosažené poznatky usnadňují průběh terapeutického vztahu s klienty a usnadňuje to fungování celé rodiny a vztahů v ní. V práci usnadňuje řešení všech vztahových problémů se zaměstnanci a spolupracovníky. Je to mnohem snazší. Naučila jsem se větší trpělivosti a laskavosti. Používám vlastní autenticitu.</p> <p>R2</p> <p><i>Jako dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta?</i></p> <p>Od r. 2010. 12let. Před tím jsem v rámci studia dělal hypnoterapii.</p>	<p>Další vzdělávání</p> <p>Vztah k sobě</p> <p>Osobní rozvoj</p> <p>Terapeutický vztah</p> <p>Vztah s rodinou</p> <p>Ostatní vztahy</p> <p>Seberozvoj</p> <p>Zkušenost</p>
--	---	--

<p>Integrovaný Gestalt</p>	<p><i>Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?</i></p> <p>VŠ Filozofická fakulta UK Kurz psychologa ve zdravotnictví Atestace klinická psychologie Výcviky v Daseinsanalýze, krizové intervenci a nyní jsem dokončil sebezkušenostní integrovaný Gestalt</p>	
<p>Výcviky</p>	<p><i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?</i></p> <p>Všechny terapeutické výcviky a vlastně i VŠ vzdělání a atestace, kurzy sebevzdělávání, 11 přednášky. Praktické zkušenosti plus teoretický základ pod tím.</p>	<p>Vzdělání</p>
<p>Teorie</p>	<p><i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?</i></p> <p>Základ je výcvik. Praxe je nejlepší způsob, jak se v psychoterapii vzdělávat. Patří sem ale i supervize, intervize i dobrá teorie a přednášky.</p>	
<p>Praxe</p>	<p><i>Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a neustále vzdělával?</i></p> <p>Myslím si, že to nejde jinak. Od lidí se stále učíš, pokud praxi vykonáváš. Je dobré na sobě neustále nějak pracovat. Vnímat se, pracovat se sebou.</p>	<p>Seberozvoj</p>
<p>Supervize</p>	<p><i>Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním životě? Jak?</i></p> <p>Myslím, že když se rozvíjíš jako psychoterapeut, rozvíjíš svou osobnost, což samozřejmě zasahuje do soukromého života. S lidmi jsi pořád. Potkáváš se s nima doma, na ulici. Vše je aplikovatelné v životě. Je to neoddělitelné. Role psychoterapeuta zasahuje do života.</p>	<p>Profesní rozvoj</p>
<p>Nejde to jinak, od lidí se stále učíš.</p> <p>Zásah profese do soukromého života.</p> <p>Neoddělitelnost Role</p>		<p>Osobnostní rozvoj</p>

<p>psychoterapeuta zasahuje do života.</p>	<p><i>Navštěvuješ pravidelně supervize? Co Ti tyto návštěvy přináší?</i></p>	<p>Supervize</p>
<p>Jsme v tom společně. Pohled zvenčí, poodstoupení.</p>	<p>Ano. Kontakt s kolegy. Setkávání se na společné platformě. Zaobíráme se společnou věcí, jsme v tom společně. Pohled zvenčí, možnost poodstoupit od toho, v čem jsem zakomponován. V psychoterapeutickém procesu jsem součástí. Tady mám odstup.</p>	<p>Osobní rozvoj</p>
<p>Něco, co by měl dělat každý člověk a dělá to.</p>	<p><i>Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?</i></p> <p>Nešikovný termín, dnes dost zprofanovaný. Bazální fenomenologický význam je, že je to něco, co by měl dělat každý člověk a dělá to. Jsme-li tomu otevření, každý nový kontakt nás rozvíjí. Nejsme statičtí. Je nezbytné se přizpůsobovat prostředí.</p>	<p>Seberozvoj</p>
<p>Každý nový kontakt nás rozvíjí.</p>	<p>Neměl by to být kurz. Je to způsob, jakým nakládáš se svým životem. V kurzu těm lidem někdo řekne, jak to mají dělat. Je to postaveno kolem guruů. To jde proti myšlence seberozvoje. V tu chvíli Tě někdo rozvíjí, nerozvíjíš sebe. Nahrazuje to lidem to, aby se mohli skutečně rozvinout. Asi je to nějaká touha v nich.</p>	<p>Seberozvoj</p>
<p>Asi nějaká touha v nich.</p>	<p><i>Spojuješ si osobní rozvoj se vzděláním?</i></p> <p>Osobnostní rozvoj může probíhat skrze vzdělávání, ale není to jediná možnost.</p>	<p>Seberozvoj</p>
<p>Změna skrze prožívání.</p>	<p>Probíhá i skrze prožívání. Znamená změnu. Vezmeme-li institucionální učení, není to tlačit někoho do nějaké krabičky nebo do výsledku. Pokud vzdělávání rozbíjí tvé koncepte, podporuje tvůj seberozvoj. Může být i brzda.</p>	<p>Seberozvoj</p>
<p></p>	<p><i>Používáš při práci techniky psychodynamické PST, jiné, různé?</i></p> <p>V Daseinu je to s technikami složité. Technika je odlidštěná, odosobněná. Otázka, zda nepoužívání technik není technika. Záleží, jak si techniku nadefinuješ. Jak uchopit, co 14 je</p>	<p>Techniky</p>

<p>Dynamika, pohyb. Začátek a směr.</p> <p>Nechám situaci, aby mne navedla, co mám v danou chvíli použít.</p> <p>Most ke klientovi, cesta pomoci.</p>	<p>psychodynamická technika. Psychodynamika souvisí s energií a pohybem. Má to začátek a směr. V tomto smyslu ano, používám. Používám dynamiku plus fenomenologické techniky. Přijetí originality klienta, nahlížení světa jeho pohledem. Není na místě se zříkat technik. Každý výcvik a struktura má své silné stránky i slabiny. Nechám situaci, aby mi navedla, co mám v danou chvíli použít. Spíše to považuji za inspiraci. Technika může fungovat jako most, prostředník, cesta pomoci se dostat ke klientovi.</p>	
<p>Šance na změnu</p> <p>Bezpečí a důvěra. Síla.</p> <p>Zažívání toho hezkého.</p>	<p>R3</p> <p><i>Jako dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta? Co Tě na této práci baví, uspokojuje?</i></p> <p>7 let.</p> <p>Naděje, že to může být jinak, šance na změnu. Bezpečí a důvěra. Zážitky s lidmi, setkávání se, bourání dogmat.</p> <p>Naděje, že změna může přijít. To, že setkání může mít tu sílu skrze niž změna přichází. To, že s klienty zažívám i to hezké.</p> <p><i>Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?</i></p> <p>PPF</p> <p>výcvik SUR – psychodynamický sebezkušenostní výcvik</p> <p>PVŠPS – sociální práce se zaměřením na psychoterapii</p> <p>UK – adiktologie</p> <p>Aktivní imaginace – výcvik</p> <p>IPPART – výcvik v rodinné a párové terapii</p> <p>Semináře v bodypsychoterapii</p>	<p>Setkání s klientem</p>

	<p><i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?</i></p>	
Potkávání se s kolegy.	Supervize, sebezkušenost – výcviky. Potkávání se s kolegy, sdílení.	Vzdělávání
Sdílení	<i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?</i>	
sebezkušenost	Sebezkušenost, výcvik.	Podmínky při
výcvik	Je třeba, aby tam byl dostatečný prostor a důraz to ošetřit. Aby ten, kdo se učí byl ošetřen.	vzdělávání
bezpečí	Vlastní individuál.	
	<i>Myslíš si, že je vhodné, aby se psychoterapeut vykonávající svou profesi průběžně a neustále vzdělával?</i>	
	Klienti přinášejí dostatek podnětů, abychom se dál vzdělávali.	
	Určitě ano.	
hranice	Je potřeba hlídat si hranice, aby toho nebylo moc.	
	<i>Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním životě? Jak?</i>	
nový pohled na osobní záležitosti.	Ano. Odráží. Pomáhá mi to v osobním životě. Má práce mi dává nový pohled na osobní záležitosti. Jinak přemýšlím.	Změna
Lepší porozumění, ale i strachy a obavy o děti.	Lépe rozumím svému muži a dětem. Může to být i zatěžující.	Seberozvoj
Vidím i jiné možnosti.	Zažívám i strachy a úzkosti se svými klienty. I to se pak odráží např. v obavě o děti.	Vztah k sobě
Odložení, pocit větší kompetence.	Práce mi pomohla a pomáhá zvládat těžké životní situace. Vidím i jiné možnosti.	Vztahy v rodině
	<i>Navštěvuješ pravidelně supervize? Co Ti tyto návštěvy přinášejí?</i>	
	Ano. Je to prostor, kde mohu odložit, na co jsem v PST procesu sama. Cítím se kompetentnější. Jako důležitou vidím i individuální supervizi. Na skupině sdílení. Síť, kam lidi posílat, multidisciplinární spolupráce.	supervize

Sdílení, spolupráce.	<i>Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?</i>	osobní rozvoj
Tlak a pocit nedostatečnosti.	Pojem mám spojený s nedostatečností. Dříve jsem dělala lektorskou práci. Byla to pro mne práce. Byl v tom tlak a pocit nedostatečnosti. I to by mělo mít limity, aby toho nebylo moc. S mírou a láskou k jednotlivci. Vystává mi otázka, zda není důležitější vnímat svou dostatečnost. Nemusí to být nic velkého.	
Hranice		
Dostatečnost a skromnost.	<i>Spojuješ si osobní rozvoj se vzděláním?</i> Ano, ale....	
Institucionální vzdělávání spíše potlačuje,	Otázka je, co je vzdělávání. Institucionální vzdělávání nás formuje spíše tam, kam chce systém. Otázky: „Kdo já jsem, odkud přicházím, být sám sebou...“ institucionální vzdělávání spíše potlačuje, možná i člověka traumatizuje. Má zkušenost je, že je to o moci. Zažila jsem zneužití moci při institucionálním vzdělávání. Nicméně i to nás formuje. Každá krize nás formuje.	Sebeuvědomění
možná i traumatizuje.		seberozvoj
Každá krize nás formuje.	<i>Používáš při práci techniky psychodynamické PST, jiné, různé?</i>	Sebeprožívání- vztah k sobě
	20 Ano. Využívám různé techniky.	
	R4	
Získávají náhled, začíná se jim lépe dařit.	<i>Jak dlouho vykonáváš profesi psychoterapeuta, co Tě na této práci baví, uspokojuje?</i>	
Vzájemná spolupráce, detektivka.	12 let jsem ve škole jako školní psycholog, psychoterapii dělám šest let. Baví mě sledovat lidi, jak získávají náhled, jak se jim začíná dařit lépe, jak dostávají věci do svého vlivu. Jak objevují svá vnitřní přesvědčení. Říkám tomu autopilot. Učí se s tím zacházet, rozumět tomu. Je to vzájemná spolupráce, taková detektivka, spolu hledáme, nacházíme pachatele.	Vztah s klienty
	<i>Jakým vzděláním jsi prošel/ procházíš v rámci své profese psychoterapeuta?</i>	

<p>Sebezkušenost</p> <p>Praktikování</p> <p>Supervize</p> <p>Ujištění, že to dělám dobře</p>	<p>Jednooborová psychologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy</p> <p>Psychodynamicky orientovaný psychotherapeutický výcvik</p> <p>Základní psychodynamická a psychoanalytická teorie</p> <p>Technika individuální a dětské psychoanalytické psychoterapie</p> <p>Edukativní rodičovská terapie (individuální psychologie Alfreda Adlera) - pokročilé dovednosti</p> <p>Profesní rozvoj, kazuistiky a supervize-podpora práce v Adlerovském přístupu – trvá</p> <p>Dynamika problémového chování (Adlerovský přístup při práci s rodiči)</p> <p>Lege Artis postupy v komunitní a skupinové psychoterapii</p> <p>Supervize-Mansio (průběžně)</p> <p><i>Jaký způsob vzdělávání v psychoterapii Tě nejvíce oslovil?</i></p> <p>Adlerovská psychoterapie</p> <p><i>Jaký způsob vzdělávání v psychotherapeutické profesi považuješ za nejprínosnější?</i></p> <p>Sebezkušenost – intenzivní. V adlerovském výcviku není roztažena do dalších let.</p> <p>Druhá část je edukativní. Zahrnuje metody, techniky. Rovnou praktikujeme na sobě. Hned si to zkoušíme. Třetí část funguje jako supervize. Přinášíme své kazuistiky, skupina pracuje jako supervizní v duchu adlerovské psychoterapie. Je to pro mne ukotvení, ujištění, že to dělám dobře.</p> <p><i>Myslíš si, že je vhodné, aby se psychotherapeut vykonávající svou profesi průběžně a neustále vzdělával?</i></p> <p>Jak je míněno vzdělávání? Pokud sem patří supervize, ano.</p> <p>Je třeba nezabřednout do svých kolejí, mít k dispozici náhled jiného profíka, třeba i z jiného oboru. Nezatuhnout.</p>	<p>Vzdělání</p> <p>Další vzdělávání</p>
--	--	---

<p>Nezabřednout do svých kolejí, mít k dispozici náhled jiného odborníka, nezatuhnout.</p> <p>Víc přemýšlím o tom, co řeknu, aniž bych ztratila autentičnost.</p> <p>Dovolím si vnímat se jako nedokonalá.</p> <p>Pohyb vpřed</p> <p>Rozlišování, změna,</p> <p>Trpělivost</p>	<p><i>Odráží se nějakým způsobem rozvíjení tvých profesionálních kompetencí v osobním životě? Jak?</i></p> <p>V komunikaci. Ve způsobu poskytování zpětné vazby. Víc přemýšlím, co řeknu, aniž bych ztratila autentičnost.</p> <p>Dovolím si vnímat se jako nedokonalá. Jedna z Adlerových knih nese název: „Odvaha nebýt oblíbený. „Adler je o odvaze v sociálním kontextu.</p> <p><i>Navštěvuješ pravidelně supervize? Co Ti tyto návštěvy přináší?</i></p> <p>Ano. Teď jsem ve fázi přechodu. Skončila jsem adlerovskou supervizní část, od dubna se vrátím k té původní.</p> <p><i>Co pro Tebe znamená pojem „osobní rozvoj“?</i></p> <p>Pohyb vpřed. Jak říká můj kamarád: „I pád na držku je pohyb vpřed. „A ještě mne napadá rozlišování. Modlitba za dar rozlišování: „Bože, dej mi sílu, abych změnil věci, které změnit mohu. Dej mi trpělivost, abych snášel věci, které změnit nemohu. A dej mi moudrost, abych obojí od sebe odlišil“.</p> <p><i>Spojuješ si osobní rozvoj se vzdáváním?</i></p> <p>Ano, částečně. Je to součást</p> <p><i>Používáš při práci techniky psychodynamické PST, jiné, různé?</i></p> <p>Jiné, adlerovské. Neobsahují adlerovské techniky také psychodynamiku?</p> <p>No vlastně pak ano, taky.</p>	<p>Profesní a osobní rozvoj</p> <p>Osobní rozvoj</p> <p>Adlerovské techniky</p>
--	---	---

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Peslová

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinované

Název práce: Možnosti dalšího vzdělávání psychoterapeutů psychodynamického směru

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh:³ 45

Celkový počet stran příloh:⁴ 20

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Slavomír Laca Ph.D., Dr.h.c.

³ zahrnuje počet stran od úvodu po závěr práce (seznamy použitých zdrojů již nepočítáme)

⁴ zahrnuje celkový počet jednotlivých stran příloh